בס"ד. שיחת י"א ניסן תש"מ.

א. ס'איז דאך כרגיל, ווי געוויינטלעך, און ווי שוין דערמאנט מערערע
אלעם ערשטן האט מען דאך די הוראה פון תורה, וואס תורה ווערט אנגערופן
אן אנווייזונג אין טאג-טעגליכן לעבן, ווי אזוי א איד זאל זיך פירן,
אנווייזונג אין אלע פרטים ופרטי פרטים,

ווי געדעט מערערע מאל אז תורה ווערט אנגערופן "היא חיינו",

וואס דאס איז דאך דער אונטערשייד פון להבדיל פון אנדערע פעלקער
אמונה איז זי פארבונדן מיט באזונדערע פאסירונגען פון לעבן, און עס קען
רגעים, אדער שעות, אדער נאך לייגגערע צייטן וואס דאס איז ניט פארבונדן
אנווייזונג אז מ'דארף זיך פירן דוקא באופן מיוחד, באופן מסויים;

בשעת מ'זאגט אז דאס ווערט אנגערופן "חיינו", אז דאס איז אונזער
ניט שייך זאגן ביי א לעבעדיקע זאך אז דעס איז מערניט ווי באשטימטע צ
און ס'איז דא אין דערויף א הפסק ח"ו און דערנאך הויבט זיך אן מחדש

נאר א דבר חי, איז חיים אין אן ענין וואס איז נמשך, דאס ווערט
אן קיין הפסק, אן קיין איבערייסונג ח"ו,

און דוקא אין אזא אופן איז דאס לעבן הראויים לשמם.

וואס דערפון איז אויך פארשטאנדיק (וויבאלד אז מ'זאגט אז דאס איז
אז ס'איז ניטא קיין איין פאסירונג, קיין איין ענין, צי דאס איז במעשה
אדער במחשבה, פון א אידן וואס זאל ניט זיין פארבונדן מיט דער תורה,
איז דאך אנגערופן "הוראה" (ראה זח"ג פג, ב) - ער זאל ניט האבן אין דע
פון תורה, אע"פ וואס די אנווייזונג קען זיין אין דריי אופנים: אדער א
אנווייזונג "קום ועשה", (ראה עירובין ק, סע"א.) אז דו דארפסט אויסנוצ
אויף א באשטימטן אופן, אין "חיוב"; אין טאן א זאך, אדער אין דעם קצה
אויסנוצן דעם רגע אויף ניט טאן קיין זאך וואס ס'איז דא אין דער רגע,
איז אפגעגעבן געווארן לרשותך; דאס איז דבר הרשות, וואס אין דערויף קענסט
דעם וועג, טאן באופן כך אדער באופן כך.

וואס דאס איז דאך בכללות די דריי ענינים וואס תורה טיילט פאנאנד
גאנצער וועלט,

אז ס'איז דא דער חלק הקדושה, און דערנאך איז "זה לעומת זה עשה הא
ז, יד.) - דער חלק ההפכי, און דערנאך דער חלק שבאמצע, דער חלק הרשות,
דערויף איז אויך דא די הוראה פון "קדש עצמך במותר לך",(יבמות כ, א. ס
בפרש"י) עה"פ ראה יד, כא.) די הוראה הפכית (ירושלמי נדרים פ"ט ה"א, ור
ע' 1076.) פון "לא דייך מה שאסרה לך תורה", מיט די פרטים, כפי המבואר
בכ"מ.

וואס דאס איז דאך אויך, בכללות, וואס מ'זאגט אז "כל מעשיך יהיו ל
(אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.) אז וו
עס זאל נאר זיין,

וואס דא מיינט דאך די משנה ניט דעם דיוק פון לשון מעשה למעוטי די
נאר דאס מיינט מען אלע ענינים פון א מענטש, וואס ער איז דאך "אדמה לעל
ג, ב. כ, ב. שא, ב. ובכ"מ.) דארף ער דאך זיין אין א שלימות, בדוגמא וו
העליון" איז,

דארפן דאך זיין אלע מעשים, אן קיין אונטערשייד, אין אן אופן אז דאס זאל זיין "לשם שמים".

אפילו אין א זאך וואס ער האט א בחירה ע"פ שו"ע, און ווי ער וועט טאן וועט דאס מתאים זיין צו "לשם שמים"- איז טוט ער דאס ניט דערפאר וואס ער איז דאס בוחר ברצון עצמו, נאר ער איז דאס בוחר דערפאר וואס תורה (ווי ארויסגעבראכט אין שו"ע בנוגע צו א פסק הלכה) האט אים געגעבן אין דערויף די בחירה.

וואס דערפאר איז דאס מדוייק די דוגמא אז דאס איז אן ענין פון "חיים", נאך מערער ווי מ'זאגט (ברכות סא, ב.) אז דאס איז בדוגמא ווי דגים ' בים,

וואס אין דערויף זעט מען דאך אז עס קען זיין אין דערויף א הפסק לזמן,

ביז וואנענט אז ס'איז דאך ידוע די פלוגתא פון ב"ה און ב"ש בנוגע צו דגים ווען זיינען זיי היפך החיים, וואס אט דעמאלט איז דאך אויך דא אין דערויף א משך זמן לשתי הדעות,

משא"כ אז מ'זאגט אז דאס איז "הם חיינו" איז אין חיים ניט שייך קיין הפסק.

וואס דערפון איז פארשטאנדיק וואס מ'זאגט "שויתי הוי' לנגדי תמיד", (תהלים טז, ח.) וואס דא איז דאך דער פשט, דער אפטייטש, אין "תמיד" - ממש בכל רגע, ווי פארשטאנדיק אויך פון דעם רמ"א, וואס דער רמ"א האט דאס אוועקגעשטעלט אין דעם אנהויבס פון גאנץ שו"ע, אין דעם ערשטן חלק, אין דעם חלק גופא - אין דעם ערשטן סימן און אין דעם סימן גופא - אין דעם ערשטן סעיף, אז דער ענין אז דאס זאל זיין "תמיד" איז דאס אן ענין עיקרי אין דעם כללות הענין פון שו"ע.

אע"פ וואס מ'זאגט בנוגע צו פורים, אז "דתיהם שונות מכל עם", (אסתר ג, ח.) וואס אין דערויף קען מען אויך טייטשן אז זיי האבן א צד השוה, נאר וואס דען זיי זיינען אנדערש,

איז אבער דא דער חילוק עיקרי, וואס דאס נעמט דורך יעדער פרט - אז בא זיי איז דאס ניט מנהגים (אדער דינים אדער חומרות אדער הידורים) וואס זיינען פארבונדן מיט א טייל פון דעם משך פון דעם לעבן פון א אידן,

נאר יעדער רגע און יעדער מעשה און יעדער דיבור און יעדער מחשבה פון א אידן - האט ער אין דעם א הוראה ברורה אין תורת חיים, וואס האט אויך דעם אפטייטש הוראה בחיים - ווי ער דארף זיך פירן.

נאר אין דערויף גופא קען דאס זיין אין דריי אופנים האמורים: אז ער האט א קלארע אנווייזונג אז ער דארף דאס טאן, א קלארע אנווייזונג אז ער טאר דאס ניט טאן, און א דריטע אנווייזונג - אז דאס איז פון די ענינים וואס זיינען אפגעגעבן געווארן - "הבחירה והיכולת והרשות נתונה לכל אדם" (ל' אדה"ז בתניא רפי"ד. וראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ה: רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו.),

עאכו"כ ווען עס רעדט זיך וועגן ענינים גדולים און ענינים נכבדים, און ענינים וואס נעמען ארום א מענטשן ניט אלס יחיד, נאר דאס פארבינדט אים מיט כו"כ, ביז אין תכלית השלימות ביי אידן, וואס דאס איז - אן "עדה קדושה "פון עשרה מישראל (ראה ברכות כא, ב.), עאכו"כ - כמה וכמה עשיריות מישראל,

איז אט דעמולט איז א זיכערע זאך אז ס'איז דא א הוראה אין "תורת אמת" און אין "תורת חיים" ווי אזוי מ'דארף זיך פירן.

וואס בנוגע לענינינו איז דאס דער ענין פון "פותחין בברכה" (אגה"ק רס"א),אפדאנקען און דערמאנען אז דער אויבערשטער האט מבטיח געווען (לך לך יב, ג. וראה סוטה לח, ב. ירושלמי הובא בתוד"ה ואברכה - חולין מט, א.) "ואברכה מברכיך", אז יעדערער וואס בענטש א אידן,

אין וואס פאר אן אופן זאל נאר ניט זיין, אדער בדיבור אדער בכתב, במעשה,אדער במחשבה, אדער דורך דערויף גופא וואס ער געפינט זיך אין א מקום מסויים און אין א זמן מסויים כדי צו אויסדריקן א ברכה מיט גוטע וואונטשטן לפלוני בן פלוני -

איז האט מען די הבטחה פון דעם אויבערשטן "ואברכה מברכיך",

האט דאך דער אויבערשטער געוואלט אז אידן זאלן דאס ארויסברענגען בדיבור ובקול, וואס דעמולט ווערט דאך דאס אן ענין וואס ווערט פארבונדן מיט מעשה בפועל, "עקימת שפתיו הוי מעשה" (סנהדרין סה, א("מעשה זוטא"). ב"מ צ,סע"ב ("עקימת פיו").),

איז דאס ע"ד ווי געזאגט אין דרשות' הר"ן (דרוש ב. וראה גם רמב"ן עה"ת לך לך שם, ו. לבוש על הרקנטי לך לך שם.) אז מ'געפינט בכמה ענינים וואס ס'איז געווען א הבטחה פון דעם אויבערשטן, און דער אויבערשטער האט אנגעזאגט אז מ'זאל גלייך אנהויבן טאן א מעשה בפועל, כדי דאס פארבינדן מיט עולם העשי', מיט עשי' דא למטה,

מאכט דאס נאך זיכערער און נאך פריער דער קיום כל ההבטחה במילואה ובשלימותה.

וואס דאס איז דאך איינע פון די סיבות ופרטים וואס מ'זאגט בנוגע אז מ'דארף אפדאנקען "ואברכה מברכיך", אע"פ וואס מ'האט שוין די ברכתו של הקב"ה, וואס "תוספתו מרובה על העיקר" (ב"ר פס"א, ד. ועוד.) - זאל א מענטש אויך אפדאנקען מצדו.

נוסף אויף דעם ענין ווי גערעדט כמ"פ אין דעם מאמר חז"ל אז "אמרת ה' צרופה" (ש"ב כב, לא. תהלים יח, לא.), זאגט ער אויף דערויף אין מד"ר אז די מצוות זיינען געגעבן געווארן "לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות", אז דורך דערויף וואס מ'איז מקיים אן אנזאג אין שו"ע, וואס דאס איז אן אנזאג פון דעם אויבערשטן, איז דאס איז "מצרף", דאס מאכט איידעלער און ליכטיקער און בעסער דעם מענטשן,

אפילו דער וואס האט מערניט ווי דעם טיטול "בריות"; דאס איז זיין איינציקע מעלה וואס ער איז א נברא ע"י הקב"ה (ראה תניא פל"ב), העלפט דאס אים אויך: דורך דערויף וואס ער איז מקיים "אמרת ה'" - אז ער ווערט מער "צרוף ווי ער איז געווען פריער, דורך דעם "אמרת ה'",

וואס דאס איז דאך א טובה פאר דעם וואס איז מקיים די מצוה (נוסף אויף די טובה וואס עם טוט זיך אויף אין כללות הענין פון "כל העולם כולו שקול", און א מעשה אחד אדער א דיבור אחד איז "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות", כפסק דין הרמב"ם הידוע (הל' תשובה פ"ג ה"ד.)).

וואס דאס איז דער כללות הציווי ווי געבראכט בנוגע צו מצות ביכורים (ווי גערעדט כמ"פ), אז ער זאגט "הגדתי" (תבוא כו, ג.), און מ'זאגט "והגדת" בקול רם ובשמחה ("וענית ואמרת" - "וענית ל' הרמת קול") (שם, ה ובפרש"י. ובת"י עה"פ: אודינן/ (שם, ג)ושבחינן.), אז ער איז ניט ח"ו קיין כפוי טובה (ראה תיב"ע עה"פ שם, ג: אודינן יומא הדין.),

וואס עד"ז איז "מה הוא חנון אף אתה הי' חנון" (ספרי עה"פ עקב יא, כב. וראה גם פרש"י עה"פ. רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ה-ו. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ג בתחלתו.), און "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל" (תהלים קמז, יט. שמו"ר פ"ל, ט), דארף זיך א אידן פירן זיך בדרכיו ווי ער האט אנגעזאגט (דער אויבערשטער) בנוגע לעצמו,

אזוי אויך בנוגע צו אדם התחתון - בין אדם לחבירו, להביע ברכתו אויף די גוטע זאכן וואס מ'האט אים געזאגט אדער ארויסגעוויזן אדער געטאן, מיט די אלע פרטים האמורים לעיל.

וואס דאס איז דאך דער ענין וואס מ'האט געזאגט בכמה התוועדויות כיוצא להתוועדות זו, אז "פותחין בברכה", מיט אפדאנקען די אלע שנתאספו דא, אדער אט די וואס האבן זיך צוזאמענגעקליבן במקומות אחרים וואו מ'הערט דאס ע"י פעולות מסוימות, עד"ז אט די וואס זיינען במחשבתם וברצונם כאן - אויף אפדאנקען זיי, און דער גרעסטער דאנק איז, אז עס זאל מקויים ווערן בא יעדערען פון זיי עם כל בני ביתו, ברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר.

וואס נקודה האמורה איז שייך בכל התוועדות כיוצא-בזה, אין איזה זמן ומקום דאס זאל נאר פאסירן;

מ'האט דאך גערעדט כמ"פ אז יעדער ענין, און יעדער פרט אין אן ענין, האט אין זיך א באזונדערע הוראה, ווי תורת הבעש"ט (כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות אות קכז-קכט. וש"נ.) אז פון יעדער ענין וואס א איד זעט אדער הערט איז דאס בהשגחה פרטית, כדי ער זאל דערפון ארויסנעמען א הוראה בעבודתו,

איז דאך דערפון פארשטאנדיק, אז ס'איז דא אן ענין מיוחד וואס מ'לערנט אים ארויס פון דער התוועדות, און דערנאך ווערט דאס נמשך אט די הוראה, בהתוועדות כיוצא בזה.

וואס דאס איז דאך א התוועדות וואס קומט בהקדם ובסמיכות צו ימי הפסח, וואס ימי הפסח הויבט זיך דאך אן די הכנה לזה פון "שואלין ודורשין רהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום" לפני החג (פסחים ו, סע"א. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תכט.), און דערנאך נאך ביתר שאת וביתר עוז אנהויבנדיק פון ר"ח ניסן (שתי שבתות) (פסחים שם.), פון חודש הגאולה (שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החדש ה'ש"ת.), וואס דעמולט איז דאך געגעבן געווארן פרשת החודש (פסחים שם, ב. מכילתא (הזבא בפרש"י) עה"פ בא יב, ג.), וואס רובה ככולה רעדט זיך וועגן דעם קרבן פסח און די גאולה פון יצי"מ, פון "זמן חירותנו".

עאכו"כ אז מ'שטייט אויף מארגן נאך דעם "בעשור לחודש" (בא שם.), וואס דעמולט איז שוין געווען דער לקיחת הפסח וכו' -

איז דאך דא די שייכות און פארבונד מיט ימי הפסח ביתר שאת וביתר עוז, ווי ס'איז געווען בימי צאתך מארץ מצרים, אז ס'איז שוין געווען דער "משכו וקחו לכם" (בא שם, כא.), און ס'איז שוין געווען דער קומען פון לעו"ז און פרעגן שאלות, (בהבא להלן ראה שו"ע אדה"ז שם סת"ל ס"א. וראה לקו"ש חי"ב ע' 33. חי"ז ע'57.) וואס איז דאס און ווי אזוי טוט מען דאס, און אעפ"כ איז "לא יכרע ולא ישתחוה" (ל' הכתוב - אסתר ג, ב.), אידן האבן זיך ניט דערשראקן,

אע"פ וואס מ'זאגט דאך אז " הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו" (וארא ח, כב. וראה מכילתא עה"פ בא שם, ג. שמו"ר פט"ז, ג.), בשעת מ'וועט עפעס טאן צו "תועבת מצרים", צו שה, וואס ער איז געווען ע"ז של מצרים (ראה מכילתא ושמו"ר שם.);

בשעת ער גייט בכחו בציווי של הקב"ה - איז דאס ביי אים בפשטות אז ער דארף אזוי טאן און אזוי פירן זיך.

איז דאך די הכנה לימי הפסח, וויבאלד ער האט שוין דעם שה קשור אין "בכרעי מטותיהם" (טור או"ח ר"ס ת"ל.), און דאס שוין אין די ד' ימים לביקור "שטעון ביקור מומים ארבעה ימים קודם שחיטה" (מכילתא ופרש"י עה"פ בא שם, ו.),

וואס ס'איז דאך דא אין דערויף דיעות אז דאס איז אויך שייך ניט נאר אין פסח מצרים, נאר אויך אין פסח דורות, עאכו"כ אז דאס איז שייך בנוגע צו רוחניות הענינים, וואס מ'זאגט (פסחים קטז, ב (במשנה).) אז "בכל דור ודור (וכל יום ויום (הוספת (ביאור) אדה"ז בתניא רפמ"ז. וראה הגש"פ עם ליקוטי טעמים וכו' (קה"ת תשל"ט) ע' תלד בשוה"ג.) חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים", ווי דער לשון פון אלטן רבי'ן - איז דאך דערפון פארשטאנדיק אויך בנוגע להכנות לזה,

געפינט מען, אז דער גאנצער ענין פון פסח, וואס ווערט דאך ארויסגעבראכט אין דער הגדה של פסח, וואס דאס איז דאך דער התחלה און דער קיום פון "מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים" (מכילתא ס"פ בא. הגש"פ פיסקא "עבדים היינו".) "והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה" (הגש"פ פיסקא "מעשה בר"א". וראה הגש"פ הנ"ל בהערה.) - איז די הקדמה בזה, און דער סיום בזה, אז וויבאלד הקב"ה האט געטאן כך וכך - איז "לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל", מיט די אלע 9 לשונות (ראה בהגש"פ הנ"ל בהערה בפיסקא "לפיכך".) פון אפדאנקען פאר דער טובה וואס דער אויבערשטער האט געטאן.

פארוואס דערציילט ער דאס ל"עם קרובו" (תהלים קמח, יד.), איז דאך ווי געזאגט פריער אט דאס וואס ער זאגט אין מדרש, אז דאס וואס ס'איז "דבריו" און וואס איז "חוקיו", ווי דער אויבערשטער פירט זיך - אזוי הייסט ער אויך לעמו,

און דאס ווערט דערנאך א מצוה אז מ'זאל זיין "מה הוא חנון " בנוגע צו א אידן אזוי דארף זיין "אף אתה חנון" בנוגע פון איין אידן צו א צווייטן אידן, ועד"ז בנוגע "רחום" ועד"ז צו כל המדות וואס זיינען פארבונדן מיט אויבערשטן,

איז די ימי הפסח, און די טעג שלפני הפסח, ובפרט נאך הסמוכים לימי הפסח - זיינען נאך מערער מדגיש דעם "לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל", מיט אלע, ביז "ונאמר לפניו הללוי'",

וואס דאס איז א טובה פון דעם אויבערשטן, אבער דער אדם האט דאך א בחירה, (ווי דער צ"צ (בנראה כונתו למ"ש בדרמ"צ מצות מילה פ"ג (ו, ב). אוה"ת שבועות ע'קיב (?).) איז מבאר "חמרא למרי טיבותא לשקי'" (ב"ק צב, ב.)), ער האט דאך געהאט א בחירה און האט אויסגעקליבן און איז מברך ומאחל כל טוב -

אויף אויסדריקן דעם "פותחין בברכה", און עס זאל זיין א ברכה, כמדובר לעיל, אין אן אופן פון תוספתו מרובה על העיקר,

וואס דאס איז דאך כולל (ווי אלע דעם אויבערשטן'ס ברכות וואס זיינען בשלימות) דער בני חיי ומזוני רויחי, ובכולם רויחי,

כולל אויך אן ענין שהזמן גרמא, אז די הכנות צו חג הפסח זאלן זיין אין אן אופן אז עס זאל זיין א חג הפסח כשר ושמח,

כולל אויך די ברכה אז דער מאמר חז"ל (ר"ה יא, א.) אז "בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל", זאל דאס זיין אין ניסן פון תש"מ, "ובשנה השביעית" "שנת השמיטה שבת להוי'",

און נאך פאר ימי הפסח, וועט מען דערנאך מקיים זיין אז "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתיך" (ברכת "אשר גאלנו", מפסחים שם.), און אין דערויף גופא, אין די טעג גופא - אין אן אופן פון יפה שעה אחת קודם, ובלשון פסק דין הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ה.) - "מיד הן נגאלין", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ב. וואס אין די פריער גערעדטע נקודה איז אויך דא א ספיצעלע קשר און פארבונד מיט דעם ענין פון יצי"מ, וואס דא געפינט מען דאך אויך אז דאס איז פארבונדן מיט א קשר און א יחס (מיט א פארבונד) צווישן קינדער מיט עלטערן:

בשעת דער אויבערשטער האט געשיקט משה רבינו מאנען אז עס זאל זיין "שלח את בני ויעבדוני" (שמות ד, כג. שם ה, א: שלח את עמי ויחוגו לי במדבר.), איז די טענה איז געווען, אזוי ווי "בני בכורי ישראל" (שם, כב.) איז דערפאר זאל פרעה באפרייען, כדי זיי זאלן גיין צום פאטער און אים דינען במדבר.

וואס דאס איז דאך אן ענין ווי דאס איז דא למטה, "כבד את אביך ואת אמך" (יתרו כ, יב.), עד"ז אויך דער "ויעבדוני": וויבאלד אז "בנים אתם להוי' אלקיכם" (ראה יד, א.), און נאכמער, ניט סתם בנים, נאר דאס איז בדוגמא פון א בן בכור, "בני בכורי ישראל" - איז דער "ויעבדוני" איז אויך אן אויסדרוק פון אן אפדאנקען.

וואס דערפאר איז דאך די מצוה פון "כבד את אביך ואת אמך" אריינגעשטעלט אין די סוגים פון מצוות וואס ווערן אנגערופן מצוות שכליות, "משפטים".

וואס אע"פ וואס יעדער מצוה, אויך אט די מצוות, דארף מען מקיים זיין ווי מ'זאגט אין ברכת המצוות אין דעם נוסח הברכה, אז פארוואס טוט ער דאס דערפאר וואס "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", דערפאר וואס דער אויבערשטער האט אזוי געהייסן,

איז דאך צוזמען דערמיט, ווי דערמאנט פריער, איז די מצוות זיינען מצרף את הבריות, מאכן דעם מקיים המצוה ריינער און איידעלער און ליכטיקער און העכער און הייליקער,

איז דאס אויך פון די מצוות וואס מ'זעט בפועל ווי אזוי זיי זיינען מצרף את מהות האדם, ווי מ'זעט דאס בנוגע צו דעם ענין בכלל, און בנוגע צו דעם "כבד את אביך ואת אמך" במיוחד.

וואס דאס איז נאך א הדגשה אין דעם ענין פון חג הפסח, "זמן חירותינו", וואס דאס איז פארבונדן מיט דער חירות פון מצרים - איז די טענה אויף יציאת מצרים איז געווען - אזוי ווי דאס איז א בן למקום, און אין אן אופן נאכמערער - "בני בכורי", איז דערפאר איז "שלח" און "ויעבדוני",

בדוגמא ווי דערנאך איז ארויס אין עשרת הדברות בגלוי - דער ציווי פון "כבד את אביך".

און ווי מ'זעט דאך אויך, ווי דערמאנט לעצטן'ס מערערע מאל, אז דער ענין פון יצי"מ, און "זכר ליצי"מ", וואס עס שטייט דאך בהדגשה (כוונתו - בחגה"פ (המעתיק)),

/איז/ אע"פ וואס מ'איז מחוייב "כל ימי חייך" (שם טז, ג.), "להביא הלילות" (הגש"פ פיסקא "אמר ר"א", מברכות יב, ב (במשנה). ירושלמי ברכות פ"א ה"ו.) און אויך אפילו לע"ל, אין "להביא לימות המשיח", איז בהדגשה מיוחדת שטייט דאס אין " זמן חירותינו", אויך פארשטאנדיק אז דאס דארף זיין ניכר אין די הכנות צו "זמן חירותינו",

איז דאס פארבונדן דערמיט וואס "והגדת לבנך" (בא יג, ח.), "כי ישאלך בנך" (שם, יד. וראה הגש"פ הנ"ל בהערה ד"ה "מצוה עלינו לספר ביצי"מ".), און "והי' כי ישאלך בנך", מיט די אלע פרטים, ווי מ'זאגט זיי גלייך אין אנהויב פון ימי הפסח, פון "זמן חירותינו" - גלייך אין דער ערשטער נאכט, אין הגדה של פסח.

וואס אין דערויף כאמור, איז מען מסיים דעם ערשטן טייל פון הגדה, און מסיים מיט א ברכה, אז דאס איז "לפיכך אנחנו חייבים" דערפאר וואס "גאלנו וגאל את אבותינו",

הנחה פרטית בלתי מוגה

וואס דאס זאגט מען לאבינו שבשמים, פארבינדט מען דאס אויך מיט "כאן הבן שואל מה", וואס דאס איז די התחלה פון "מגיד", די התחלה פון דער הגדה, דער "כי ישאלך בנך", און "והי' כי ישאלך בנך", וואס "כ"מ שנאמר והי' אינו אלא שמחה" (ראה ב"ר פמ"ב, ג (בסופו).), אז דאס איז א קינד האט מען אויפגעהאדעוועט אים, אז ער געפינט זיך באם "סדר"-טיש, און זיצט באם זעלבן טיש וואו עס געפינען זיך זיינע עלטערן, און ווייל און קוקט זיך צו וואס עס טוט זיך ארום אים, "ולא הביישן למד" (אבות פ"ב מ"ה.), ניט ער קוקט זיך צו פון דער זייט, ווי די זאך איז אים ח"ו ניט נוגע, נאר ער איז אויף אזויפיל פארקאכט און לעבט דערמיט - אז ער פרעגט זיך נאך אויף אלערליי פרטים וואס טיילן זיך איין אין די פיר סוגים פון די ד' קשיות, כמבואר בארוכה אין מפרשי ההגדה, און ווארט דערנאך וואס דער פאטער וועט אים ענטפערן, "שאל אביך ויגדך" (האזינו לב, ז.) אנהויבנדיק אויך, אז ווייבאלד "עבדים היינו לפרעה במצרים" און דערנאך "ויוציאנו הוי' אלקינו משם" (הגש"פ, ע"פ ואתחנן ו, כא.) - איז "לפיכך אנחנו חייבים" דער ענין פון אפדאנקען פאר דערויף וואס דער אויבערשטער האט געטאן.

וכאמור, מיוסד אז סוכ"ס איז ער דאס מקיים דערפאר וואס "קדשנו במצוותיו וצונו"; דאס דארף אבער אויך "מצרף" זיין אים, ביז אין אן אופן אז דאס זאל אראפקומען בפועל ובפשטות, אז ווען ער האט א טובה פון א צווייטן, איז ער גלייך אים מכיר טובה,

און באנוגענט זיך ניט דערמיט וואס דאס בלייבט ביי אים במחשבה וברגש, נאר אויך - עס קומט אראפ בדיבור, און אויב ס'איז נוגע אויך במעשה, בדוגמא ווי ס'איז געווען בא "דברינו" און בא "חוקינו" און "משפטינו" אין א מעשה בפועל - ארויסהעלפן דעם צווייטן, ביז אין אן אופן פון "ברכוש גדול" (לך לך טו, יד.), אין גאר א גרויסן פארנעם _ טוט זיך דאס ביי אים אפ, בכלל, ובפרט בנוגע צו קינדער.

וואס קינדער איז דאך אויך פונקט אזוי ווי קינדער זיינען מחוייב בכיבוד אב ואם,

און ווי עס שטייט דאך פון די טעמים בזה בפשטות: ווייבאלד אז זיי זיינען זיך מוסר נפש פאר קינדער, און מ'גיט זיי כל צרכיהם הגשמיים, עאכו"כ אז מ'שטעלט זיך ניט אפ פאר קיינע מניעות ועיכובים, אז מ'זאל זיי אויך געבן (און ניט נאר "אויך", נאר אדרבא - ביתר שאת וביתר עוז) אלץ וואס זיי נויטיקן זיך אין רוחניות,

און ווי מ'זעט דאס אויך בפועל, אז וויפל עלטערן ווילן נאר פאר זיך - ווילן זיי נאכמערער אז דאס זאל זיין בא די קינדער.

וואס דערפאר, אפילו ווען עס רעדט זיך וועגן א טובה וואס דער פאטער וויל פאר זיך, אדער די מוטער פאר זיך - זיינען זיי אויף דערויף גרייט צו מטריח זיין אדער ארייגלייגן זיך אין דעם, ביז א באשטימטע מאס אבער ניט מער;

בשעת דאס רעדט זיך אבער וועגן א טובה פון א קינד, א זון אדער א טאכטער, איז אט דעמולט שטעלט מען זיך ניט אפ פאר קיינע שוועריקייטן, אבי דער זון און די טאכטער זאל האבן כל המצטרך להם, אלץ וואס זיי דארפן בגשמיות, עאכו"כ - אלץ וואס זיי דארפן ברוחניות.

וואס איינע פון די ענינים בזה איז דאך, אז פונקט אזוי ווי קינדער באקומען פון עלטערן - אזוי באקומען עלטערן פון די קינדער, כאטש אפילו אין אן אנדער אופן.

וואס די קינדער באקומען פון די עלטערן, ווי דערמאנט פריער, זיי גיבן זיי אלע זייערע באדערפענישן, סיי בגשמיות און סיי ברוחניות, און מען שטעלט זיך ניט אפ דערביי פאר קיינע שוועריקייטן, אע"פ וואס ס'איז דאך דא די מלעיגים וואס לאכן אפ, אדער מאכן "פאן", ווי מ'זאגט דא, פון עלטערן וואס זיי גיבן זייער קינדער א חינוך, אן אמת- אידישן חינוך, ניט רעכענענדיק זיך מיט מנהג המדינה, ווייבאלד אז מ'ווייס (ווי דערמאנט פריער) אז "התורה היא חיינו",

- שיחת י"א ניסן

און צום אלעם ערשטן, איידער די עלטער
אין גשמיות און אין רוחניות וכו' - איז צום
קינדער זאלן לעבעדיק אין דער פולסטער מאס וו

און נאך דערויף ווי ער איז חי בתכלית ה
עשירות און זאל האבן בני און זאל האבן מזונ

וואס דערפאר, איז אפילו אז מ'וויל דאך
אין גאר א גרויסן פארנעם - איז אבער לכל לר
קינדער, אז זיי זאלן זיין פארבונדן מיט "הי
פאר יעדער אידן, כולל אויך קינדער,

ואדרבא, קינדער נאכמערער - וויבאלד א
און ווי מ'שטעלט זיך אזוי גייט דאס דערנאך.

גיט מען זיי דעם מאקסימאם, די מדה הכ
פון אידישקייט, בפרט נאך אז מ'דארף זיך נאך
(ואתחנן ז, ז.), און בשעת דער קינד גייט אר
מלחמה האבן מיט די איינוויירקונגען, מיט די
וואס געפינט זיך אין גאס, אפילו אז ביי איב
מען דאך אים געבן א באזונדער מדה (א באזונ
זאל קענען ביישטיין די אלע נסיונות און שוו

און אעפ"כ שטעלן זיך עלטערן ניט אפ

צוזאמען אבער דערמיט באקומען עלטערן
דערויף וואס די קינדער זיינען די טייערסטע
בחייהם די ברכה פון דעם אויבערשטן - זיין ג
בדרך הישר,

און דאנקען דעם אויבערשטן וואס דער
שליחות, צו יעדער פאטער און יעדער מוטער,
דעם זון אדער די טאכטער, אין דעם ריכטיקן

וואס דערנאך האט ער דערפון נחת אויך
פון נחת, פון דעם זון און פון דעם טאכטער,
דעם "חנוך לנער על פי דרכו" (משלי כב, ו.
ריכטיקן וועג, ובלשון הידוע - מגדל געוועז

איז ער דערנאך מקבל בפשטות, סיי דער
אסאך מערער נאך וויפל זיי האבן זיי געגעבן
צו געשטעלט די אלע באדערפענישן.

וואס עד"ז, ווי דאס איז בנוגע צו יעדי
אידישן פאלק, ווארום יעדער איד שפיגל'ט דאך

<u>הנחה פרטית בלתי מוגה</u>

זאלן זיין גרויס
עלטערן אז די

נוגע ער זאל האבן
קומען נאכדעם.

האבן אלץ, און
און די מוטער די
קוואל פון לעבן

שטעלן אין לעבן,

זיין, פון תורה און
עט מכל העמים"
זיך אז ער דארף
ניט-אידישקייט
דיק אידיש, דארף
אין אידישקייט ער

און טוען א דאס אלץ.

שר מערער - דורך
טשען זיך האבן
וואס זיי זאלן גיין

געבן די טייערע
האדעווען דעם קינד,

און-ערשעפלעכן קוואל
האט מקיים געווען
האדעוועט אין דעם
טובים -

, פון זייערע קינדער -
וואס מ'האט זיי

בנוגע צו דעם גאנצן
פאלק,

- ווי -

ווי גערעט מערערע מאל, וואס "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (יתרו כ, ב.), וואס דאס איז דאך דער אנהויבס פון עשרת הדברות, וואס זיי זיינען כולל אין זיך די גאנצע תורה, וואס דאס איז דאך געגעבן געווארן "מורשה קהלת יעקב" (ברכה לג, ד.), צום גאנצן אידישן פאלק -

צוזאמען דערמיט זאגט מען "אלקיך", לשון יחיד, "הוצאתיך", לשון יחיד, אז דאס איז אויך געגעבן געווארן אין דער פולסטער מאס צו יעדער אידן אלס א פרט,

אזוי איז דאס אויך בנוגע צו דעם גאנצן אידישן פאלק, אז פונקט אזוי ווי א יחיד דארף זיך דאך מוסר נפש זיין פאר דעם וואויל-זיין פון די קינדער, דורך דערויף וואס ער וועט זיי געבן די ריכטיקע ערציאונג, ניט רעכענען זיך מיט קיינע שוועריקייטן,

וואס איינע פון די גרעסטע שוועריקייטן איז דאך "מה יאמרו הבריות", וואס וועט זאגן דער שכן, בשעת ער וועט זען אז דער קינד גייט ארום און מ'זעט אז דאס איז א אידיש קינד - און שעמט זיך ניט, כאטש ער לעבט אין א גאס אדער אין א שטאט אדער אין א מדינה וואס דארט זיינען זיי א "מעט" מכל העמים.

און אעפ"כ ערציט ער די קינדער אין אן אופן וואס "דתיהם שונות מכל עם".

אזוי איז דאס אויך בנוגע צו דעם גאנצן אידישן פאלק, אז בשעה מ'רעדט וואס דארף טאן דער כלל און דער ציבור בנוגע צו פארטיילן די מיטלען וואס זיי האבן, איז דאך דא "מרובים צרכי עמך", פארשידענע זאכן אויף וועלכע מ'דארף האבן די געלט און די השתדלות, דארף מען דאך האבן אין דערויף וואס איז קודם און וואס קומט אלץ א צווייטע זאך,

איז לכל לראש, פונקט אזוי ווי אין חיי היחיד, כדי דער לעבן פון דער פאטער און דער מוטער זאל זיין ווי עס דארף-צו-זיין, מנוחת הנפש און מנוחת הגוף (וואס איז פארבונדן מיט מנוחת הנפש) -

דארף דאך זיין די קדימה צו אלע ענינים וואס זיינען פארבונדן מיט די קינדער, אנהויבנדיק, ובעיקר - ווי אזוי זאל זיין זייער ערציאונג,

עד"ז, אזוי אויך, בשעת א כלל און א ציבור טיילן פאנאנדער די מיטלען וואס זיי האבן, און ס'איז דא פארשידענע סעיפים, פארשידענע זאכן, אין וועלכע מ'דארף טאן -

איז לכל לראש קומט צום אלעם ערשטן און אלס עיקר - די ענינים וואס זיי זיינען פארבונדן מיט חינוך הכשר, און מיט חינוך על טהרת הקדש, ביז צום חינוך הקודש; מיט דער ערציאונג פון די יונגע מיט דער ערציאונג פון די קינדער,; פון זיינע קינדער, פון א צווייטן אידן'ס קינדער - די קינדער פון דעם גאנצן אידישן פאלק.

און דורך דערויף ווערט אויך פארשיכער דער גליק און דער סיפוק נפשי, די צופרידנהייט און די מנוחת הנפש פון די וואס טיילן פאנאנדער די געלט, אדער טיילן פאנאנדער די השתדלות ועסקנות -

אז ווען וועלן זיי האבן א גוטן מנוחת הנפש, א רואיקן לעבן - ווויסנדיק אז מ'האט פאנאנדער געטיילט אין אזא אופן אז צום אלעם ערשטן האט מען באזארגט דעם חינוך הכשר.

און דאס איז ניט נאר אן ענין (ווי געזאגט פריער) א "גזירה", נאר ווי מ'זאגט אין לשון המסחר - דאס איז אן "אנוועסטמענט", אז מ'לייגט אריין געלט, אדער השתדלות, וואס צאלט זיך אויס כמ"פ כבה,

ווי געזאגט פריער, אז נאך מערער וויפל עלטערן גיבן קינדער, איז אויב זיי גיבן זיי נאר די ריכטיקע זאך, אין דער ריכטיקע צייט, אין דער ריכטיקע מאס - באקומען זיי דערפון גופא וואס זיי ווייסן אז זיי האבן געטאן א גוטע און ריכטיקע זאך פאר קינדער, ביז אז זיי באקומען אויך בפשטות, "כי יזקין" (משלי כב, ו.), אז די קינדער וואקסן אויס - האבן זיי מלא חפנים (פולע הויפן'ס) פון אמת'ן נחת פון די קינדער, לאורך ימים ושנים טובות.

וואס דאס שפיגל'ט זיך אויך (ווי געזאגט פריער) אין דעם אנהויבס און די התחלה און דער ראש פון ימי הפסח, אז מ'הויבט אן דעם סדר דערפון וואס דער קינד פארנעמט די הויפט-ראלע, די הויפט-"טאן", אין דער הגדה, פון אים הויבט זיך אן דער "והגדת", דער "מגיד", דערפון וואס דער קינד פרעגט "מה נשתנה", און באווייזט ווי אזוי ער איז פארקאכט און קוקט זיך צו און לעבט מיט יעדער פרט פון דער הגדה, וואס דערפון גופא האט מען שוין נחת,

עאכו"כ אז מ'זעט דערנאך ווי אזוי דער קינד הערט זיך צו "עבדים היינו ויוציאנו", ביז ווי ער הערט זיך אויך צו, "שלא ישנו התינוקות" (ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ב ס"א ("בשביל התינוקות שלא ישנו").)אין דעם סוף פון דעם סימן "מגיד" - אז "לפיכך אנחנו חייבים להודות",

וואס דאס קומט גלייך אויך ארויס אין "כבד את אביך", ווי ער זאגט דאך אין מדרשי חז"ל (קידושין לא, א.) אז "בשעה שאמר הקב"ה ולא יהי' לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות", אט דעמולט געזען אז ניט נאר "כבוד עצמו הוא דורש",

ווארום דאס איז פארבונדן מיט "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", וואס דעפאר דארף מען אים דינען,

עד"ז בא "כבד את אביך ואת אמך", וואסביידע זאכן גייען צוזאמען.

וואס כאמור, דאס איז אן אויפפירונג וואס דארף זיין כל השנה כולה (דעם גאנצן יאר), פונקט אזוי ווי "זכור ליצי"מ" (ווי דערמאנט פריער) דארף מען דערמאנען יעדער טאג, און צוויי מאל א טאג (רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג.),

דאס שטייט אבער בהדגשה, און עס ווערט אין דערויף אריינגעגעבן לעבעדיקייט און ליכטיקייט אין יעדער טאג פון דעם יאר, אז אין די צוגרייטונגען צום סדר גרייט מען זיך שוין אין אזא אופן, אז די קינדער זאל זיין אין דערויף ניט נאר אריינגעמישט נאר נעמען אין דערויף א חלק בראש, ווי גערעדט בארוכה במשך פון די לעצטע וואכן און במשך פון די לעצטע טעג כמ"פ,

און דאס איז, אז מ'טראכט זיך ארײן - איז דאס דער גרעסטער ענין און נחת וואס עלטערן קענען באקומען פון קינדער, בשעת זיי זעען אז זיי לעבן צוזאמען מיט דעם פאטער און דער מוטער, און העלפן זיי ארויס, און העלפן זיי ארויס אין א זאך וואס דאס איז "חיינו ואורך ימינו", אין אן ענין פון אידישקייט, און אן ענין פון מצוות.

ובפרט נאך אזא טייל אין אידישקייט און אזעלכע מצוות וואס דאס איז דאך געווען די התחלה, דער אנהויבס, ווען אידן זיינען געבארן געווארן אלס פאלק,

ווי מ'זאגט בנוגע צו יצי"מ אז דאס איז געווען "לקחת לו גוי מקרב גוי" (ואתחנן ד, לד.), אט דעמולט האט דער אויבערשטער געגומען אידן אלס אפאלק, און ווי ערקלערט בארוכה אז דאס איז געווען אין אלע איינצלהייטן, ווי יחזקאל הנביא האט דאס דערקלערט אין זיין נבואה, ווי גרעדט מערערע מאל די פרטים שבדבר,

- וואס -

וואס אזוי ווי "הימים האלה נזכרים ונעשים" (ל' הכתוב - אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בספר תיקון שובבים, הובא ונתבאר בס' לב דוד להחיד"א.), אז עס קומט מידי שנה בשנה (יעדער יאר) די טעג פון הכנה צו ימי הפסח, און אין דערויף גופא; אז עס בלייבט אינגאנצן א פאר טעג צו ימי הפסח, שטייט דאך דאס מיט נאכמער הדגשה והבלטה -

אז מ'זאל דערמאנען זיך, און צוגרייטן די קינדער, אז די קינדער זאלן וויסן אז זיי זיינען די קינדער פון די קינדער /פון/ "כימי צאתך מארץ מצרים" (מיכה ז, טו.) וואס "הם הכירוהו תחלה", במילא דארפן זיי נעמען אן איינטייל אין די אלע הכנות נאך פאר פסח, עאו"כ אין די הכנות אין פסח גופא,

וכאמור לעיל, דאס איז ניט א זאך וואס מ'טוט מערניט ווי צוליב די קינדער; אז מ'טראכט זיך אריין ווי עס דארף-צו-זיין - איז דאס דער גרעסטער גליק וואס איז דא ביי עלטערן אז די קינדער פירן זיך אין אזא אופן אז זיי לעבן צוזאמען מיט די עלטערן, ניט נאר בגשמיות, אין איינפאכן זין, אונטער דעם זעלבן דאך גשמי, נאר זיי לעבן מיט זיי צוזאמען אין די זעלבע ענינים, און מיט דעם זעלבן חיות אין די ענינים עיקריים,

און מ'גרייט זיך אלע צוזאמען אז אט קומט דער "ראש לרגלים", דער ערשטער פון אלע ימים טובים און דער "קאפ" פון אלע ימים טובים, וואס דאס איז דער חג הפסח, ווי די גמרא זאגט אין מסכתא ר"ה (ד, א ובפרש"י שם.) וואס איינער פון די "ראשי שנים" איז דאך דער "ראש לרגלים", וואס דאס איז פארבונדן מיט חג הפסח.

וואס אט דעמולט וועט מען אלע צוזאמען זיין אונטער דעם זעלבן דאך <u>בגשמיות</u>, און וואס איז נאכמער וויכטיקער - אונטער דעם זעלבן "דאך" <u>ברוחניות</u>, און באם זעלבן טיש און מיט דער זעלבער הגדה און מיט די זעלבע ברכות, ביז מיט דער זעלבער אכו"ש כפשוטה, אין ענינים גשמיים,

ביז אז שטעלט אויף די "צבאות השם", אז דער אידישער פאלק שטייט בשלימותו אין זיין גאנצער שלימות, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנתינו" (בא י, ט.), די גאר יונגע און קליינע צוזאמען מיט די עלטערן און גאר אלטע, זיינען זיי אלע צוזאמען בא דעם זעלבן <u>פסח'דיקן</u> טיש, וואס דאס קומט אלץ אתוצאה דערפון וואס מ'איז אלע צוזאמען אין די צוגרייטונג צו פסח,

און דאס ברענגט נאך זיך די תוצאה, אז אויך במשך פון דעם גאנצן יאר, כאטש אפילו יעדערער פון זיי האט זיך "עביד עבידתי'" (זח"ג צד, ב.), זיין באזונדער תפקיד אין חיי המשפחה, אין דעם לעבן פון דעם פאלק, עד"ז אין דעם לעבן פון דער פאמילע, איז דער פאטער האט זיך <u>זיינע</u> ענינים וואס ער דארף טאן, די מוטער אירע <u>ענינים</u>, און די קינדער <u>זייערע</u> ענינים -

איז די פאנאנדערטיילונג איז דאס מערניט ווי בנוגע צו די <u>פרטים</u> שבדבר; זיי האבן אבער אלע צוזאמען דעם זעלבען ציל, און זיי זיינען זיך אלע צוזאמען משתדל צו דערגרייכן צו דער שלימות פון דער משפחה, און צו די שלימות פון דער הויז,

אז זאל זיין א הויז אויף וועלכע דער אויבערשטער זאגט (תרומה כה, ח.) "ושכנתי בתוכם", אז דער אויבערשטער רוט אין דער הויז, דערפאר וואס דאס איז א אידישע הויז און א לעבעדיקע הויז און א פריילעכע הויז,

- איז -

<u>הנחה פרטית בלתי מוגה</u>

איז דאך פארשטאנדיק אז "שלום" איז "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום" (מס' עוקצין בסופה.) - אז דאס איז א הויז וואס איז געבענטשט פון דעם אויבערשטן אין אלע פרטים אין וועלכע מ'נויטיקט זיך,

אנהויבנדיק פון דעם עיקר - אז מ'האט דעם אמת'ן נחת פון קינדער, און די קינדער איז "והשיב לב אבות על בנים", "על ידי בנים" (מלאכי ג, כד ובפרש"י.), אז די קינדער האבן דעם אמת'ן נחת פון זייערע עלטערן, וואדום מ'גייט בײדע צוזאמען אין בויען א הויז, אז עס זאל זיין (כאמור) א משכן און א מקדש לו ית',

וואס דאס קומט דערנאך ארויס און ברענגט שנעלער און פריער דעם אויבערשטן'ס הבטחה (ירמי' לא, ז. וראה ל' הברכה דערב יוהכ"פ ה'תשל"ט הע' 19.) אז "קהל גדול ישובו הנה", אז מ'וועט קומען אין אן אופן פון "קהל", וואס דאס איז איין מציאות, אבער דאס איז א "קהל גדול" וואס שטעלן זיך צוזאמען פון אלע אידן פון כל קצוי תבל דורך קיבוץ גליות ע"י משיח צדקנו,

און זיי אלע גייען אין דער זעלבער ריכטונג און צום זעלבען ציל און מיט דער זעלבער כוונה - "ישובו הנה", אין ארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית שנה ועד אחרית שנה" (עקב יא, יב.),

און אט דארטן קלייבן זיך אלע צוזאמען (ווי דערמאנט פריער) - "שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך"; וואדום משיח צדקנו וועט ארויסנעמען יעדערן פון אונז און אלעמען צוזאמען פון גלות, ובקרוב ממש,

און מאכן א "קץ שם לחושך" (איוב כח, ג.), אויס גלות, און ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה, וועט דאך אויך זיין " ובנה מקדש במקומו" (רמב"ם הל' מלכים ספי"א.), און דארטן וועט אויך זיין "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", וואדום דאס א "גוי אחד בארץ" (ש"ב ז, כג. דה"א יז, כא. וראה אגה"ק ס"ט. תו"א תולדות כז, ד. מקץ לה, א. ויקהל פז, סע"ג.), און איין און איינציקער פאלק, און א פאראיינציקטער פאלק,

ניט קוקנדיק וואס ער האט דאך פאנאנדערגעטיילט פון "ראשי שבטיכם" ביז "חוטב עציך " און "שואב מימיך" (ר"פ נצבים), און זייענדיק "בארץ", לעבענדיק אין א גשמיות'דיקע וועלט - /צוזאמען דערמיט/ שטייען זיי אין אן אופן פון "גוי אחד", א פאראיינציקטער פאלק,

דורך דערויף וואס מ'גייט לויט די אנווייזונגען פון "תורה אחת", פון איין און איינציקע אנווייזונג פון דער תורה, די עיקר'דיקע - אז מ'זאל פירן זיך ווי דער אויבערשטער וויל,

וואס ער איז "הוי' אחד" (ואתחנן ו, ד.), דער איין און איינציקער, וואס ער האט באשאפן, " בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א, א.), "את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותי'" (פרש"י עה"ת שם, יד.), איז דאך פארשטאנדיק אז ער איז אויך דער בעה"ב דערפון, און דער אמת'ער און דער איינציקער בעה"ב,

פגרט ער אויס אלץ וואס מ'דארף, נאר ער וויל אז א איד זאל זיין מיט אים א שותף, דורך "ובחרת בחיים" (נצבים ל, יט.), דורם דערויף וואס ער קלייבט אויס זיין וועג אין לעבן ווי אנגעוויזן אין "תורת חיים",

- און -

הנחה פרטית בלתי מוגה

און דאס ברענגט דער אויף דעם אויבערשטן'ס ברכות (ווי געזאגט פריער), צום אלעם ערשטן אין אמת'ן נחת פון קינדער, און אויך אין אמת'ן נחת פון קינדער פון זייערע עלטערן, "והשיב לב אבות על בנים",

און מ'גייט, כאמור, "כימי צאתך מארץ מצרים", ווי ס'איז געווען באם ערשטן מאל ארויסגייענדיק פון מצרים, אזוי איז אויך בכל יום, וואס ס'איז דאך "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים",

גייט מען אויך ארויס פון גלות "ביד רמה" (בשלח יד, ח.), מיט אן אויפגעהויבענער קאפ "בריש גלי" (ת"א עה"פ. ובמכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ: בגבורה גבוהה ומפורסמת.), און מיטנעמענדיק מיט זיך די גאנצע משפחה, ו"כספם וזהבם אתם" (ישעי' ס, ט.), און מ'גייט, אונטער דער אנפירערשאפט פון משיח צדקנו, ובקרוב ממש, ווי געזאגט פריער, לארצנו הקדושה,

דער גאנצער פאלק בשלימותו, לארצנו הקדושה בשלימותה, ווארום מ'פירט זיך לויט דער שלימות התורה,

ובקרוב ממש, לקבל פני משיח צדקנו, נאך אין די לעצטע טעג פון גלות, ונגאלין מיד אין דער גאולה האמיתית והשלימה, "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים", ובעגלא דידן.

* * *

ג. בהמשך און אין פארזעצונג וואס מ'האט גערעדט פריער,

וואס דאס איז דאך גערעדט געווארן צו ערוואקסענע און צו די עלטערן, מיט דעם תוכן אויף די ווייכטיקייט מיטן גרויסן איינטייל וואס ווערט גענומען אין די אלע ענינים דורך די קינדער,

ביז וואנענט אז מ'זאגט אז דער נביא האט געזאגט "והשיב לב אבות על בנים", אז זיי טוען אויף מיט דער הארץ פון זייערע עלטערן -

איז דאך זעלבסט פארשטענדלעך אז עס דארף זיין די רייד צו די קינדער גופא, וויבאלד אז אן זיי הענגט אפ דער "והשיב לב אבות",

ביז ווי דאס קומט ארויס לפועל, ווי דערמאנט פריער, אז כדי דער פאטער זאל קענען מקיים זיין די מצוה לספר ביצי"מ - דארף ער ווארטן און ער דארף אנקומען אז דער זון, דער קינד, זאל קומען און ביי אים א פרעג-טאן "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות".

וואס אין דערויף זעט מען די גרויסע אחריות, צוזאמען מיט די גרויסן זכות, וואס עס ליגט אין די הענט פון די קינדער; ניט נאר זייער אויפפירונג אליין - נאר די אויפפירונג פון דער גאנצער הויז, דורך דערויף וואס זיי קענען אויפטאן בנוגע צו זייערע עלטערן.

וואס דאס איז אויך א ספיצעלע פארבונד מיט דעם אופן און דער ענין פון יצי"מ, חכמינו ז"ל דערציילן, אז דער אויבערשטער, וואס ער איז דאך "אבינו שבשמים", און האט געזאגט "שלח את עמי ויעבדוני" דערפאר וואס די אידן זיינען זיינע קינדער, "בני בכורי ישראל" -

- שיחת י"א ניסן תש"מ - יד -

האט געבעטן בא משה רבינו אז עס זאל זיין "ושאלה אשה משכנתה" (שמות ג, כב. וראה גם בא יא, ב.), כדי ער זאל קענען מקיים זיין דעם צוזאג זיינעם "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", ווי אזוי די אידישע פרויען זאלן זיך פירן אין די לעצטע טעג פון, זייענדיק נאך אין ארץ מצרים,

און אין דערויף הענגט אפ, כביכול, אז דער אויבערשטער זאל קענען דורכפירן זיין הבטחה.

וואס דערפון איז אויך פארשטאנדיק, וביתר שאת וביתר עוז, אז כדי עס זאל זיין דער קיום פון דעם אויבערשטן'ס הבטחה אז "ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" (עקב יא, כא.), אז עס זאל זיין די גאולה האמיתית והשלימה וואס דער אויבערשטער האט צוגעזאגט און אין אן אופן פון "יאריכון ימיך", צוזאמען (ווי געזאגט) "ימיכם וימי בניכם על האדמה" - דארף מען אנקומען צו קינדער.

און דאס איז די ווענדונג און די רייד צו די קינדער במיוחד, לאחרי אז ס'איז דאך אויך פארשטאנדיק אז פונקט אזוי ווי מ'זאגט בנוגע צו ערוואקסענע, אז "ואברכה מברכיך", אז דער אויבערשטער בענטשט אט דעם וואס בענטשט א אידן,

אזוי אויך, אז קינדער קלייבן זיך צוזאמען כדי צו בענטשן און ווינטשע גוטע זאכן א צווייטן אידן - קומט זיי אויך און בא זיי ווערט מקויים דעם אויבערשטן'ס הבטחה, אז דער אויבערשטער בענטשט זיי אז זיי זאלן אויסוואקסן ווי אידישע קינדער דארפן אויסוואקסן, יראים ושלמים בגשמיות וברוחניות, געזונט סיי אין גוף און סיי אין נשמה,

און צושטעלן און זיין א מקור און א קוואל פון אמת'ן נחת פאר "אביך" און פאר "אמך".

און דאס הענגט אפ אין דער הנהגה און דער אויפפירונג פון די קינדער ווי זיי פירן זיך.

און וויבאלד אז דער אויבערשטער פארלאנגט דאס פון אידישע קינדער, איז דאך זעלבסט פארשטענדלעך אז ער האט זיי געגעבן די כוחות און די פולסטע מעגלעכקייט זיי זאלן קענעןביישטיין אלע שוועריקייטן כדי צו דורכפירן זייער שלימות,

וואס זייער שליחות איז, ווי געזאגט פריער, און ווי ס'איז רגיל בפי עם זה, איינער פון די "מאטע'ס" (פון די פתגמים) וואס זיי זיינען רגילים און אנגענומען ספעציעל אין דער מדינה, איז - אז די יוגענט איז דאס איז דער עתיד פון דעם גאנצן פאלק.

וואס ווי דאס איז בנוגע צו דעם פאלק - אזוי איז דאס אויך בנוגע צו יעדער משפחה און פאמיליע פאר-זיך, אז דער עתיד פון דער משפחה און פאמיליע הענגט אפ אן דער אויפפירונג פון דער יוגנד.

און בשעת מ'קומט צוגיין צו די קינדער, ווי מ'קומט צוגיין איצטער, און מ'רעדט צו זיי, און בדרכי נעם, "חנוך לנער על פי דרכו", אויף זייער לשון, אין אן אופן ווי זיי פארשטייען דאס, אז זיי זאלן וויסן זיין, אז זעלבסט-פארשטענדלעך אז זיי דארפן מקיים זיין "כבד את אביך ואת אמך", מכבד זיין און אויספאלגן דעם פאטער און דער מוטער, ווי עס שטייט אין שו"ע און אין תורה, און ווי זעלבס-פארשטענדלעך מיט אלע פרטים שבדבר,

- צוזאמען -

הנהה פרטית בלתי מוגה

צוזאמען דערמיט דארפן זיי אבער וויסן אז פ'איז דא נאך 612 מצוות אין דער תורה, און כדי זיי זאלן זיין גוטע קינדער, און קינדער וואס פון זיי וועלן די עלטערן האבן דעם אמת'ן כבוד, און דעם אמת'ן פארגעניגן - דארפן זיי מקיים זיין די גאנצע אויבערשטן'ס תורה, אין וועלכע זיי דארפן שוין אנהויבן צוגרייטן זיך, מתחנך זיין בזה, נאך בשעת מ'איז יונג, מיט "תורה צוה לנו משה", וואס דאס הויבט זיך אן "משהתינוק מתחיל לדבר": (ראה סוכה מב, א. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ עקב שם, יט. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"א. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה" .) ער האט ערשט אנגעהויבן רעדן, און נאך איידער ער פארשטייט בשכל, דארף מען אים שוין זאגן "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב",

וואס מ'האט זיך דאך אלעמאל געוואונדערט: וואס וועט דערפון זיין דער נוצן, בשעת ער פארשטייט ניט וואס דער פסוק מיינט,

האט אבער "תורת חיים" (וואס זי איז אויך תורת אמת, זי ברענגט ארויס דעם אמת) נאך געזאגט מיט טויזנטער יארן צוריק אז דאס איז די וועג ווי אזוי מ'איז מחנך און מ'שטעלט אויף געזונטע קינדער,

וואס דאס האט מען ערשט אנדעקט אין חכמת בני אדם אין די לעצטע צענדליקע יאר, אז דאס וואס א קינד זעט נאך גאר קליין, אפילו נאך איידער "מתחיל לדבר", ווען ער איז נאך אינגאנצן א פאר חדשים אלט, אדער נאך פריער,

וואס דעמולט איז דאך לכאורה ניטא אין דערויף קיין שכל און קיין הבנה והשגה באם קינד -

ווירקט זיך דאס אויס, און דאס האט א השפעה אויף דער אויפפירונג פון דעם קינד "גם כי יזקין": ניט נאר אין די נאענטסטע חדשים און יארן - נאר אין די צענדליקער יארן, ביז ווען ער קומט אויך לימי זקנה.

ווי דאס איז אנדעקט געווארן, און מ'מיינט אז דאס איז א דבר חדש וואס דאס האט ערשט אנדעקט איצטער;

וואס דאס איז דאך א דבר פלא: וויבאלד אז דאס איז נוגע צו ערציאונג פון קינדער - קען דאך ניט זיין אז דער אויבערשטער, וואס ער איז דער מקור הטוב ועצם הטוב - זאל לאזן די וזעלט בלאנדזשען טויזנטער יארן און זיי ניט ערקלערן און אנטפלעקן אז מ'דארף זיין אפגעהיט מיט דער ערציאונג פון קינדער ווען זיי זיינען נאך גאר יונג, און אינגאנצן מערניט ווי א יאר אדער חדשים אדער וואכן!

איז דאס טאקע די טענה איז א ריכטיקע, אבער זי איז פארענטפערט געווארן דורך דערויף, וואס בשעת מ'האט געגעבן תורה אידן - האט מען זיי גלייך אנגעזאגט ווי אזוי מ'דארף זיך פירן מיט קינדער גאר פון דער יונגט אן,

און מ'האט זיי אויך געזאגט אז דאס וועט ווירקן און משפיע זיין "גם כי יזקין", אפילו ווען דאס איז אין אזא צייט, אין אזא עלטער, פון די קינדער, וואס מ'זעט ניט בגלוי ביי אים קיין ענין פון הבנה והשגה (פון פארשטאנד),

דאס מאכט אבער אויף אים אן איינדרוק, און א טיפן איינדרוק, וואס "גם כי יזקין" האט דעמולט אויך מאכט דאס אן אונטערשייד, און אויב ס'איז געווען א גוטער איינדרוק - אן אונטערשייד לטובה.

<u>הנחה פרטית בלתי מוגה</u> - און -

און ס'איז נאך דא, ווי מ'האט אויך איצטער אנטפלעקט, אז ס'איז נאך דא אזעלכע אלינדרוקן וואס זיינען נאך ווירקליכער ווען זיי קומען ווען דער קינד איז ערשט ניט לאנג געבארן געווארן, גייט דאס אריין טיפער, און דאס ווירקט זיך אויס שטארקער, ווי אט די איינדרוקן וואס ער באקומט ווען ער איז שוין נאך בר מצוה אדער בת מצוה, אדער בן חמש בן שש, אדער די יארן פריער אדער שפעטער.

וואס דאס קומט בהמשך צו די רייד האמורים צו די קינדער (וואס געפינען זיך דא, אדער וואס הערן, אדער וואס מ'וועט זיי איבערגעבן), אז כאטש אפילו זיי דארפן דאך ווארטן און מקבל זיין די הוראה און די ערציאונג פון זייערע עלטערן - איז דאך אבער שוין דא זאכן וואס זיי ווייסן שוין, וואס א איד מיינט, און וואס אידישקייט מיינט, און וואס א אידישער קינד מיינט.

ווערט דאס זייער זכות, און זייער אחריות, און זייער שליחות, פון דעם אויבערשטן אליין, אז זיי זאלן באלעבן און ליכטיק מאכן די הויז צוזאמען מיט די אלע וואס געפינען זיך אין דער הויז, דורך דערויף וואס זיי וועלן זיך פירן ווי עס דארף צו זיין.

און פונקט אזוי ווי די עלטערן דארפן זיך ניט אפשרעקן פאר שוועריקייטן ווען מ'דארף דורכפירן דעם אויבערשטן'ס שליחות בכלל, און דעם אויבערשטן'ס שליחות וועגן דער ערציאונג פון די קינדער בפרט -

אזוי אויך דארפן זיך קינדער ניט שרעקן פון דורכפירן זייער שליחות,

טאקע אין אן אופן פון "כבד את אביך ואת אמך", מיטן גרעסטן כבוד, צוזאמען דערמיט אבער - בעטן איין מאל, און צוויי מאל, און מערער מאל, אז די הויז זאל זיך פירן אין אן אופן אז דער אויבערשטער זאל קענען זאגן (און טאן אזוי בפועל) "ושכנתי בתוכם", זיין אין דער הויז, דערפאר וואס דאס איז א הויז א אידישע אין אלע אירע איינצלהייטן.

און דא זעט מען נאך א פלא: וויבאלד אז א קינד איז דאך ניט אזוי שטארק ווי זיינע עלטערן, איז קומט אים אן דורכפירן די שליחות א סאך לייכטער ווי עלטערן דארפן דורכפירן זייער שליחות בנוגע צו אנדערע אידן אדער בנוגע אפילו צו קינדער.

וואס מ'זעט דאך, אז עס טרעפט אמאל, אז ווי אזוי קען מען אויספירן ביי א צווייטן אידן ער זאל זיך פירן ווי א איד **דארף** זיך פירן - הויבט מען אן טאקע מיט דרכי נועם און מיט דרכי שלום, אמאל אבער דארף מען אויך אנקומען צו זאגן אים א שטרענגען ווארט.

עד"ז אויך אין דער ערציאונג פון עלטערן פון זייערע קינדער, איז אמאל איז געווען אז מ'רעדט מיט די קינדער בדרכי נועם ובדרכי שלום - פאלגן די קינדער.

אמאל קומט אבער אויס, אז מ'דארף זיי זאגן א שטרענגען ווארט, ביז ווי מ'זאגט אז "חושך שבטו שונא בנו" (משלי יג, כד) אז דער וואס היט זיך אויס ניט צו זאגן קיין שטרענגען ווארט, אדער עד"ז בנוגע צו א קינד, זאל ער ניט מיינען אז ער טוט אים דערמיט א טובה, נאר ס'איז דא א צופאל אדער א מצב וואס מ'דארף אנקומען צו א שטרענגען ווארט אדער צו א שטרענגע באוועגונג, כדי באווארענען אז דער קינד זאל זיך אליין ניט מזיק זיין.

זעט מען אבער, אז קינדער זאלן אויספירן ביי עלטערן - דארפן זי קיינמאל ניט אנקומען צו שטרענגקייט, ווארום די ליבשאפט פון אמת'ע עלטערן צו קינדער, איז דאס אין אזא אופן, אז בשעת דער קינד רעדט בדברים היוצאים מן הלב, מיט הארציקע ווערטער, און גיט צו פארשטיין ווי אזוי דאס איז אים נוגע, דארף ער ניט

הנחה פרטית בלתי מוגה

אנקומען ח"ו צו שטרענגקייט אין דעם רעדן מיט די עלטערן - ער דארף נאר **באוויילן**, און די עלטערן זאלן זיין איבערצייגט, אז דאס איז אים באמת נוגע ווי די שטוב זאל זיך פירן, ווי אזוי מ'זאל זיך גרייטן צו פסח, און ווי אזוי מ'זאל פירן זיך פסח.

און אט דעמאלט איז א זיכערע זאך, אז ער וועט רעדן הארציק, און רעדן איינמאל און צוויי מאל און דריי מאל, און באוויילן א ביישפיל אז ער אליין איז דאך אויך נעמט איינטייל אין דעם, און רעכנט זיך ניט מיט זיינע שוועריקייטן.

איז זיכער, ווי מ'זעט דאס אין טעג טעגליכן לעבן, אז ס'איז א זיכערע זאך אז דער זון אדער די טאכטער, ואדרבה אויב זיי זיינען נאך גאר קליין און גאר יונג - איז "נער ישראל ואוהבהו" (ס' הישר לר"ת שי"ג, הובא בשל"ה שעה האותות אות ל' (סט, א)).

פונקט אזוי ווי ביי "אבינו שבשמים" מיט די אידן, איז בשעת די אידן רעדן מיט אים ווי קינדער רעדן צו א פאטער, איז אט דעמאלט "כרחם אב על בנים" איז דער אויבערשטער מקיים זייער בקשה -

אזוי האט דער אויבערשטער אריינגעגעבן בטבע פון יעדער פאטער און פון יעדער מוטער, אז עס קומט צוגיין די טאכטער אדער דער זון, אפילו (אדער **אדרבה**) ווען זיי זיינען נאך גאר קליין און יונג, און מ'בעט בא זיי, און מ'זאגט מיט א הארציגן אופן, אז זיי ווילן אז די שטוב זאל זיך פירן אין דעם און דעם אופן, און מ'זאל זיך גרייטן צו פסח אין א באשטימטן אופן.

און ער זאגט זיי צו אז ער וועט נעמען איינטייל און פרעגן די שאלות וכו' - איז א זיכערע זאך אז זיי וועלן ניט האבן קיין שוועריקייטן און זיי וועלן ניט דארפן אנקומען צו א גרויסע טירחא, אז דער פאטער און די מוטער זאלן דאס טאן, און זאלן דאס טאן בשמחה ובטוב לבב, און זאלן דאס טאן אין דער פולסטער מאס.

און וואס נאכמערער, אז אפילו אויב מאיזו סיבה שונה ומשונה איז דא א פאטער אדער א מוטער וואס אים ווייזט זיך אויס, אדער איר ווייזט זיך אויס, אז דאס איז ניט אויף אזויפיל בוויסטיק, און מ'דארף זיך אזויפיל ניט מטריח זיין, און מ'טוט דאס מערניט (ווי זיי ווייזט זיך אויס) כדי צו נאכגעבן די קינדער -

איז נוסף צו דעם אמת'ן נחת וואס זיי האבן גלייך, זעענדיק אז זיי האבן קינדער וואס זיינען פארקאכט און לעבן צוזאמען מיט זייערע עלטערן, אין דער זעלבער הויז, ומתוך שמחה וטוב לבב -

איז א זיכערע זאך, אז גאר בקרוב וועלן זיי זעען אין דערויף, אז נאך מערער וויפיל זיי האבן אויפגעטאן פאר די קינדער, דורך ערפילן זייער בקשה - האבן די קינדער אויפגעטאן פאר די עלטערן אין אלע הינזיכטן, סיי בגשמיות סיי ברוחניות.

וואס דאס איז אויך דער סך הכל פון דעם ריידן, וואס דאס איז געווענדעט צו יעדער קינד און צו אלע קינדער (און די וואס זיי הערן ניט - זאל מען זיי דאס איבערגעבן).

אז זיי זאלן וויסן זיין, אז דער "שלישל" (ווי מ'רופט דאס אן) ליגט בא זיי אין האנט, און אויב זיי וועלן קומען צוגיין און רעדן הארציק, און מתוך כבוד, צו דעם פאטער און צו דער מוטער, אז זיי ווילן אז עס זאל זיין א אידישע הויז אין אלע הינזיכטן.

ובפרט אין די טעג פאר פסח, זאל מען זיך גרייטן צו פסח אין אן אופן אז עס זאל זיין א **כשר'ער** פסח, וואס דאס ברענגט אויך מיט אז עס זאל זיין א **פריילעכער פסח** -

איז א זיכערע זאך אז זיי וועלן דאס אויספירן, זיי דארפן נאר רעדן הארציק, און דארפן רעדן ניט איינמאל נאר מערער מאל אבער ניט "נודזשען", ווי זיי רופן דאס דא אן, און מ'דארף דערצו ניט אנקומען, ווארום ס'איז דאך (ווי געזאגט פריער) בשעת קינדער רעדן מיט עלטערן דערגרייכט דאס אין די טיפענישן פון דער הארץ פון די עלטערן - ווילן גאר די עלטערן (און טוען דאס בשמחה ובטוב לבב) ערפילן דעם פארלאנג פון די קינדער, אפילו ווען זיי פארשטייען נאך ניט דעם טעם אמיתי פארוואס מ'דארף זיך אזוי פירן.

ובפרט נאך אז מ'האט די הבטחה פון דעם אויבערשטן, אז בשעת מ'איז מקיים זיינע מצוות אין אן אופן פון "נעשה **קודם** לנשמע", איז צום אלעם ערשטן איז מען **מקיים** א מצוה, און דערנאך איז א זיכערע זאך אז עס וועט אויך קומען דער "נשמע", "ונבין" (אין דעם אפטייטש פון פארשטייען).

ס'איז מערניט ווי א שאלה פון זמן, אבער די הכנות צו פסח קען מען ניט אפלייגן אויף שפעטער, בפרט נאך ווי בעה"ב'סטעס טענה'ן אז פסח דארף מען זיך אנהויבן גרייטן וואס פריער, כדי עס זאל זיין די צוגרייטונג ווי עס דארף צו זיין, און דער פסח ווי עס דארף צו זיין.

וואס דערפון איז אויך פארשטאנדיק, אז די קינדער וואס האבן נאך (מאיזו סיבה שתהי') ניט געטאן אין דער ריכטונג, אדער געטאן נאך ניט אין דער גאנצער שלימות, אין דער גאנצקייט וויפיל מ'דארף אין דעריויף טאן -

זאלן זיי גלייך ממשיך זיין, אדער אנהויבן, טאן אין דעם, אוועקגיין און וויסן אז זיי זיינען געשיקט געווארן פון דעם אויבערשטן אליין, וואס האט אזוי אנגעזאגט בתורתו, אז קינדער זאלן זיין "והשיב לב אבות על בנים".

זי זאלן אוועקגיין יעדערע צו זיין פאטער און צו זיין מוטער, סיי א זון סיי א טאכטער, און רעדן מיט זי וועגן אידישקייט בכלל, און וועגן די צוגרייטונגען צו פסח במיוחד.

און צוזאגן זיי, און באווייזן אויך א ביישפיל, אז זיי מיינען דאס מיט אן אמת, און נעמען אין דעריויף איינטייל.

און דעמאלט האט יעדער קינד און אלע קינדער, סיי זין און סיי טעכטער, די הבטחה פון דעם אויבערשטן (ס' הישר לר"ת שי"ג, הובא בשל"ה שער האותות אות ל' (סט, א)). אז "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם", אז זיי וועלן רעדן הארציק וועלן זיי זיכער אויפטאן,

וואס דאס איז דאך געזאגט געווארן פאר יעדער מענטשן בנוגע צו א צווייטן מענטשן, גאר אין א גרויסער מאס און גאר אין א לייכטן אופן קומט דאס אן ווען קינדער רעדן מיט עלטערן.

און דאס **זאל** אראפקומען, און **וועט** אראפקומען, במעשה בפועל,

אז "בנערינו ובזקננו בבנינו ובבנותינו" גרייטן זיך אלע צוזאמען צו דעם יו"ט פון "חג המצות" און "חג הפסח" און "זמן חירותנו", אין א פריילעכן אופן און אין א גוטן אופן און אין א שלימות'דיקן אופן.

און מ'האט אלע צוזאמען א גוטע הכנה, און גוטע טעג וואס זיי גרייטן צו צו פסח, און דערנאך ערב פסח, און דערנאך פסח אליין.

און דאס ווערט אויך א צוגרייטונג, ווי עס שטייט אין מדרש (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. תוס' שבת קטז, רע"א ("כדאמר במדרש (ילמדנו)")). אז אידן זיינען געשטאנען באם בארג סיני מקבל זיין די תורה איז דאס בדוגמא ווי קינדער וואס

געפינען זיך אין בית הספר אויף מקבל זיין פון זייערע לערער, עד"ז אויך ווי קינדער זיינען מקבל הוראות פון זייערע עלטערן.

איז בשעת די קינדער וועלן ממלא זיין די שלימות פון דעם אויבערשטן, צו רעדן מיט זייערע עלטערן, ווי גערעדט פריער, און אויך - טאן אליין וואס ענגט אפ אן זיי -

וועלן די אלע הבטחות מקויים ווערן, און מ'וועט גיין ל"בית הספר", יעדער איד און אלע אידן וועלן אנהויבן ציילן גלייך נאך דעם ערשטן סדר, אויף מארגן, מיט ליבשאפט און מיט בענקשאפט ("אגדה" הובאה בר"ן סוף מס' פסחים) ווען וועט שוין קומען דער "תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג, יב) דער טאג און דער זמן פון מקבל זיין די תורה "בית הספר", באם בארג סיני.

און דערנאך אלע צוזאמען בויען דעם משכן, בדוגמא ווי ס'איז געווען דעמאלט נאך מ"ת, דער ענין פון יוהכ"פ, און נדבות המשכן (אין וועלכע קינדער האבן זיך באטייליקט, צוזאמען מיט פרויען און צוזאמען מיט מענער, צוזאמען מיט זייערע פאטערס און צוזאמען מיט זייערע מוטערס).

אז כן תהי' לנו אין די הכנות צו פסח, אנהויבנדיק פון די קינדער וואס "הם הכירוהו תחלה", אז זיי אנערקענען, און ברייגנען דאס אראפ במעשה - דורכפירן די שליחות פון דעם אויבערשטן, וויסנדיק אז דער אויבערשטער היט זיי נאך זייענדיק אין גלות.

ווי ס'איז געווען בימי צאתך מארץ מצרים, ווי חז"ל דערציילן (סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב) אז פארוואס איז "הם הכירוהו תחלה" - דערפאר וואס זיי האבן? ווי אזוי דער אויבערשטער היט זיי אויס פון אלע שווערקייטן און זי זאלן האבן זייער אכו"ש אויך כפשוטה.

האט דאס געבראכט צו "הם הכירוהו תחלה" בא קרי"ס, און דערנאך אין די טעג און די יארן לאח"ז.

ביז וואנעט אז מ'איז געקומען אויך צו דעם יאר ובמקום הזה, אין "שנה השביעית שבת לה'", או אין גלות, אין ארה"ב.

וואס אע"פ וואס דאס איז טאקע א מלכות של חסד, און מ'קען דארטן פירן זיך אין אידישקייט אין דער פולסטער מאס - איז אדרבה, דאס איז נאכמער מדגיש דעם זכות מיט דער התחייבות און אחריות וואס מ'האט, אויף טאן דאס גרעסטע און דאס בעסטע בנוגע צו אידישקייט, און דורך דערויף ממהר זיין דעם "אחישנה" פון די לעצטע טעג פון גלות.

און אט דעמאלט וועט מען אויך זען אז "הם הכירוהו תחלה", אט די אלע קינדער וואס האבן שוין געטאן, נאכמערער טאן, אדער הויבן אן טאן מלכתחלה, אין אויספירן דעם אויבערשטן'ס שליחות - אריינברייגנגען די ליכטיקייט פון "נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג) אין זייער הויז, אנהויבנדיק פון זייער נשמה און פון זייער גוף, פון זייער פערזענלעכער אויפפירונג,

און דורך דערויף מאכן ליכטיק אין די לעצטע טעג פון גלות, בדוגמא ווי ס'איז געווען אין גלות מצרים אז "לכל בני ישראל הי' אור במושבותם" (בא יא, כג). נאך זייענדיק אין גלות, ווען אין גאס איז געווען א חושך, ביז אין אן אופן פון "וימש חושך" (שם, כא).

וואס דאס היילט נאכמער צו, און מ'קומט צו דעם "והי' לך ה' לאור עולם" (ישעי' ס, יט. וראה שם, כ) אז געטליכקייט מאכט ליכטיק די גאנצע וועלט, און עס קומט די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

ד. מ'האט דאך פריער גערעדט בנוגע וואס מ'לערנט אפ פון א קביעות פון איין יאר על כל השנים כולם.

עד"ז איז אע"פ וואס דאס וואס ס'איז דאך א ניסן און א פסח וואס דאס איז אין "שנה השביעית שבת להוי'" איז דאך דאס איין מאל אין זיבן יאר,

איז אבער דער לימוד וואס מ'נעמט פון דעם, איז דאס לאו דוקא אז דאס הייסט אז אין **דעם** יאר דארף מען זיך אזוי פירן, דאס איז א לימוד וואס שטייט **בהדגשה** אין דעם יאר, על מנת אז מ'זאל דערפון זיך אפלערנען על כל השנים כולם.

די ראי' אז דאס איז א דרך אזוי אין הלכה און אין תורה, איז - פון דעם כללות ענין פון יצי"מ, וואס (ווי מ'האט דערמאנט פריער) דארף דאך דאס זיין "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים **כל** ימי חייך" (שם טז, ג) ביז אפילו לרבות הלילות, ביז אפילו לרבות אויך ימות המשיח.

צוזאמען דערמיט איז דא א זמן מיוחד בשנה וואס דעמאלט איז דער ציווי ביתר שאת וביתר עוז, וואס דאס איז אין "זמן חירותנו" און "חג המצות" בכלל, און לילה הראשונה במיוחד.

[ביז וואנעט אז מ'מאכט דאך דעמאלט א ברכה, כמבואר די שקו"ט באחרונה אויף וואס עס גייט די ברכה וואס מ'זאגט אין הגש"פ].

על מנת אז דאס זאל באלעבן, און מוסיף חיות זיין, אין די זכירת יציאת מצרים וואס איז דערנאך דא בכל יום ויום.

וואס עד"ז איז דאך דאס אויך אין "זמן מתן תורתנו", וואס מ'איז דאך מחוייב אין תלמוד תורה בכל יום ויום, אויך לרבות הלילות און לרבות ימות המשיח, ווי מבואר אין הלכות ת"ת (נאך **מערער** ווי דער **ציווי** אין זכר יציאת מצרים).

ביז וואנעט אז מ'זאגט אז אויב ער האט געלערנט **כל היום כולו**, און אין דעם טאג, אין דעם מעל"ע, איז געווען א רגע אחד וואס ער האט געהאט אן אפשריות ללמוד תורה ולא למד - איז דאס ניט נאר וואס ער האט עובר געווען אן עבירה סתם, נאר דאס איז איינע פון די הארבסטע עבירות, ביז דאס איז נוגע אין עוה"ז און אין עוה"ב, ווי די גמ' זאגט אין סנהדרין (צט, סע"א) און דער אלטער רבי ברייננגט דאס גלייך אראפ אין אנהויבס פון ספר תניא קדישא (פ"א).

און אעפ"כ, איז דא א זמן מיוחד בשנה וואס ער ווערט אנגערופן "זמן מתן תורתנו" - וואס דעמאלט איז דאס נאך ביתר שאת וביתר עוז.

ניט ח"ו אז דאס זאל ווירקן מערניט ווי אויף דעם זמן אליין, נאר מ'נעמט דערפון מיט א תוספת כח אין דעם ענין פון מ"ת וואס איז דא בכל יום.

כמבואר בפירוש פון ברכת התורה, "נותן התורה", אויך ניט נאר א שם התואר נאר "נותן התורה" ע"ש הפעולה, **לשון הווה** (לקו"ת תזריע כג, א) - אז "**מה** להלן באימה וביראה וברתת ובזיעה", בשעת זמן מתן תרותנו - איז "אף כאן", אז מ'לערנט תורה בכל מקום ובכל זמן, דארף דאס אויך זיין "באימה וביראה וברתת ובזיעה" (ברכות כב, א).

פון וואנעט נעמט מען אבער דעם כח אויף דעם, פון וואנעט לערנט מען דאס אפ (וואס דערפון ווייס מען אויך דעם מקור אויף נעמען דעם כח אויף דעם, וויבאלד אז מ'לערנט דערפון אפ) איז, ווי די גמ' זאגט, אז וויבאלד אז אזוי איז געווען "להלן", בשעת מ"ת, איז דאס גיט דעם כח, און דאס לייגט ארויף דעם חיוב אז אזוי זאל זיין "אף כאן", ווען מ'לערנט תורה.

הנחה פרטית בלתי מוגה

וואס עד"ז איז דאס אויך בנוגע צום ענין פון יצי"מ בפסח ובכל השנה, ועד"ז, ווי געזאגט פריער, אט דאס וואס מ'לערנט אפ דערפון, פון דעם פסח וואס געפינט זיך ב"שנה השביעית שבת לה'" - ווערט דאס א לימוד און א תוספת כח אין דער הוראה וואס מ'נעמט דערפון ארויס, ווי מ'איז דערנאך מקיים די הוראה בכל השנים כולם, אע"פ וואס דאס איז ניט קיין שנת השמיטה.

וואס דאס איז אויך פארבונדן מיט כמה ענינים בתורה וואס זיינען געווען בפעם אחת, במקום מסויים, און דערנאך איז "נזכרים ונעשים", און מ'נעמט דערפון ארויס א הוראה **בכמה** מקומות **ובכמה** זמנים, ביז אזוינע הוראות וואס זיינען **בכל** מקום **ובכל** זמן.

אע"פ וואס כאמור איז דאס ניט דער ענין ווי דער ענין אין הלכה פון "פעולה נמשכת", וואס דעמאלט איז דאך אויך: וואס מ'טוט די פעולה לכאו' אן איין און איינציקן מאל, און דערנאך איז נמשך די פעולה, ביז אז דערפון קומען ארויס כמה הלכות אין כל הימים שלאח"ז.

בדוגמא ווי געזאגט בנוגע צו ברכת התורה, אז מ'מאכט די ברכת התורה פעם אחת ביום, איז דערנאך נמשך די פעולה פון דער ברכה על כל היום כולו (שו"ע אדה"ז או"ח סמ"ז ס"ז. וש"נ) ביז גאר (לכמה דעות - שם) - נאך מערער ווי אויף דעם יום, ס'איז מערניט וואס דערפאר וואס "נעשה כברי' חדשה" (שם ס"ד ס"א) וכו'.

אבער פעולה נמשכת איז דאך ענינה אז ס'איז ניטא קיין הפסק באמצע, אויב ס'איז דא א הפסק - דארף מען דערנאך האבן נאכאמאל א פעולה.

וואס עד"ז איז דא בכמה ענינים, ווי ס'איז דא דער ענין אויך בנוגע צו מילה, וואס ווערט דאך גערעכנט א פעולה נמשכת (ראה מפענ"צ פ"ה סי"ח. וש"נ) דערנאך איז דא "מושך בערלתו", (רמב"ם הל' מילה פ"ג ה"ח. ראה אבות פ"ג מי"א (וברבינו יונה ורע"ב שם)) וואס בכמה ענינים ווערט דאס אן ענין של הפסק המילה, און דערפאר דארף זיין דערנאך א פעולה מחדש כדי אז עס זאל זיך נאכאמאל אנהויבן די פעולה נמשכת אדער באנייען די פריערדיקע.

ועד"ז נאך בכמה ענינים.

און נאכמערער וואס מ'געפינט - אז דאס איז פועל, כאמור, אין דעם ענין אפילו אז ע"פ תורה דארף זיין א הפסק באמצע, און אעפ"כ איז דאס דערנאך פעלו לאחרי ההפסק, מ'דארף ניט אנקומען צו א פעולה מחדש.

בדוגמא ווי מ'זאגט אז מ'לערנט אפ פון חג הפסח א הוראה פון שנה השביעית וואס זי איז נוגע צו יעדער פסח צו די שנים וואס זיינען **ניט** קיין שנת השמיטה. איז דאך דא א הפסק צווישן איין פסח מיט צווייטן, מיט כמה ימות השנה, במילא איז דאך לכאו' ניט שייך צו זאגן אויף דערויף אז דאס איז די פעולה פון פריערדיקן פסח, ס'איז דאך אין מיטן דורכגעגאנגען כמה ימים און די פעולה איז ניט געווען, איז דאך דאס נפסק געווארן.

געפינט מען אבער אויך בכגון זה אויך, און דאס געפינט מען בכמה מקומות בתורה, ביז וואנעט אז דערמיט קען מען פארענטפערן כמה ענינים וואס זיינען לכאו' ניט פארשטאנדיק, ובכמה מקצועות.

כמדובר כמ"פ, אז ס'איז דאך "תורה אחת", און ווי די גמ' זאגט אין סנהדרין (כנראה כוונתו לסנהדרין צט, ריש ע"ב) אז ווען מ'איז לומד תורה במקום אחד איז זי מלמדת זכות אומעטום,

וואס אין דעם לשון און אין די ענינים פון הבנה והשגה, ווי מ'זעט דאס בפשטות: אז עס קומט צו א ידיעה אין איזה מקצוע שבתורה, איז ניט קוקנדיק אויף

די כללים אז מ'לערנט ניט אפ "איסורא מטומאה לא גמרינן" (יבמות ק
"איסורא ממונא לא ילפינן" (ברכות יט, ב. וש"נ) מיט כמה שינויים ו
ע"פ תורה, אין חלקי ההורה -

איז אבער דא א נקודה משותפת אין כל עניני התורה.

וואס דאס איז (ווי גערעדט אין א פריערדיקע התוועדות) אט דאס
אין ירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ה. תוד"ה אלא - כריתות יד) אז "דברי תורה
זה" און "עשירים במקום אחר", איז דער אפטייטש (דער פנימי) בזה א
ס'איז דא **איין** ענין אין תורה, אדער **עטליכע** ענינים אין תורה, וו
"ענים במקום זה" און מ'דארף אנקומען צו א ביאור "במקום אחר", וו
דער ענין **בעשירות**.

נאר **יעדער** ענין אין תורה דארף אנקומען, אין זיין הבנה
העניינים שבתורה.

ווי מזעט דאס אויך בפשטות, אז בשעת מ'ווערט מערער "למדן"
בתורה - האט דאס אויך א השפעה אויף זיין הבנה והשגה בשאר עניני ה

וואס מצד דערויף איז יעדער ענין אין תורה האט ער אין זיך
ווערט אנגערופן בשם "עניות", ווארום כדי אים צו פארשטיין דארף ער
מיט א ק"ו, מיט א גז"ש, מיט אלע מדות שהתורה נדרשת בהן - אפ
צווייטן ארט.

וביחד ע"ז האט ער אויך אין זיך "עשירות" פון וועלכע מ'לערנ
עניני התורה.

און אעפ"כ איז דאך בענין זה, וואס דער ענין איז "עשיר
אנגערופן על שמו, און די שאר ענינים שבתורה וואס לערנען דערפון
פון אים מקבל.

בדוגמא ווי דערמאנט בנוגע צו זכר ליצי"מ, אז דאס איז דא
יום, ס'איז דא ווי דער חיוב איז בתוקף (ביז אין א ברכה מיוחדת
פון ימי הפסח (וואס דערפאר אז מ'זאגט "ימי צאתך מארץ מצרים" פארב
מיט ניסן, "בניסן נגאלו", און מיט "זמן חירותינו", וואס מ'זאג
השנה כולה.

ווארום אע"פ וואס בכל יום איז "חייב אדם לראות עצמו כ
ממצרים" [וואס דאס איז דאך א חיוב אין הלכה, ביז אין מעשה בפועל
שפתיו הוי מעשה"], ווען זאגט זיך ארויס "זמן חירותנו" אין א נוסח
אנשי כנסת הגדולה, און אין תפלת העמידה, וואס דארטן טאר ניט ז
וכו' - איז דאס דוקא אין אט די טעג וואס זיי זיינען באציל
חירותנו", ווארום זיי זיינען די "עשירים" אין דעם ענין, און פון
אפ אז אלע איבעריקע טעג פון יאר זאלן אויך זיין "עשירים", אע"פ
זיינען זיי "עניים במקום זה".

וואס ע"ז קען מען פארענטפערן כמה ענינים בתורה, ובהקדם,
אויך א דבר (לכאו') תמוה:

די משנה זאגט אין שקלים אז ס'איז געווען אזויפיל און
במקדש, כו"כ ענינים, און יעדערער האט געהאט א ממונה, און רעכנ
פ"ה מ"א) די נעמען פון די ממונים, יוחנן בן פנחס על החותמות פ
פתחי' זה מרדכי ("פתחי'") איז געווען אויף דער לשכה, "יוחנן" א
וכו'.

זאגן מפרשים (בהבא להלן ראה: ירושלמי טקלים פ"ה ה"א. רע"ב, תוי"ט ופה"מ להרמב"ם למשנה. קה"ע (ועוד) לירושלמי שם), אז ניט דער פשט, אז יעדער ממונה בכל דור ובכל השנים שביהמ"ק הי' קיים האט געהייסן "מרדכי" אדער "פתחי'" אדער "יוחנן" וכו', נאר מ'רעכנט אויס מערניט ווי היותר כשרים.

און דערפאר זאגט מען דאס אז "לא בזמן אחד היו" (ל' הרע"ב שם. והוא ע"פ הירושלמי שם (וראה קה"ע שם)), ווארום עס קען ניט זיין אז אין דעם זעלבן זמן זאלן אלע דריי צן גבאים זיין די כשר'סטע און די בעססע פון כל השנים כולם, אמאל (בשנה זו) איז דער ממונה דער כשר'סטער, און בשנה אחרת איז א צווייטער ממונה, האט מען צוזאמענגעקלבין די ממונים פון שנים שונות און מ'האט זיי דערמאנט.

וואס דאס איז דאך א דוחק גדול ביותר, וואס דערפאר זיינען דאך מפרשים (רע"ב שם בשם "ורבותי פירשו" (וראה תוי"ט כאן - מקור הרע"ב)), אויך מפרש, אז כל הממונים וואס זיינען געווען אויף דער לשכה וואס ס'איז געווען בזמנו מרדכי - איז נקראים על שמו.

איז ניט דער פשט, אז מ'האט געמוזט משנה שם זיין, בשעת מ'האט אים געמאכט א ממונה על הלשכה, ער זאל הייסן "מרדכי" אדער "פתחי'" אדער "יוחנן" וכיו"ב, וואס דאס שטייט ניט אין קיין מפרש, ס'איז א דבר תמוה, ולא אישתמיט בשום מקום אז מ'זאל אזוי זאגן.

נאר וואס דען - דאס איז נקראים על שמו.

וואס אט דא ווערט דאך די שאלה: א שם איז א דבר חשוב ביותר, בפרט נאך לויט תורת הבעש"ט (שעהיוה"א פ"א) אז "שמו אשר יקרו לו בלשון הקודש" איז דאס איז אים מהוה ומחי' ומקיים, לויט תורה פון דעם מגיד (לקו"א סרמ"ד (בהוצאת קה"ת - נח, ג ואילך) או"ת ס"פ בראשית (בהוצאה הנ"ל - ד, סע"ג ואילך)), אויף "וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו" (בראשית ב, יט) [דער זעלבער ענין, אבער ער פארבינדט דאס מיטן פסוק אז שמו איז דאס איז דער "נפש חי'" שלו].

וכמדובר כמ"פ, אז יעדער ענין וואס ווערט געברענגט אין חסידות (אדער אין קבלה) מוז ער האבן אויך א רמז, אדער שטיין בגלוי, אויך אין תורת הנגלה -

זאגט די גמ' (יומא פג, ב. וראה "תשובות וביאורים" לכ"ק אדמו"ר שליט"א ס"א), אז "ר"מ הוי' דייק בשמא", אז בשעת ר"מ האט דערהערט אז פלוני הייסט בשם מסויים, האט ער געדרש'נט דעם נאמען, און האט דערפון ארויסגענומען תוצאות, ביז בנוגע למעשה בפועל, כסיפור הגמ' (שם).

ס'איז קיין פלא ניט פארוואס ס'איז דא אזוינע וואס בא זיי איז דאס א דבר תמוה, און זיי פרעגן אויף דערויף שאלות, און מ'זאגט אז דאס איז "פשט'לאך" האט קיין שייכות ניט צו הלכה ח"ו, וכו' -

ווארום דער זעלבער ענין איז נאך געווען בזמנו של ר"מ, דערציילט די גמ' (עירובין יג, ב) אז ר"מ (איז) "לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו".

דערפון גופא וואס די גמ' זאגט אז "ר"מ הוי דריש בשמא" - איז דאך א סימן אז דאס איז געווען א דבר חידוש וואס מ'האט דאס ניט געזען סתם בכל אחד ואחד, מ'האט דאס געפונען בא ר"מ'ן.

ביז וזאנעט אז מ'האט דאס מדגיש געווען, אז ווער האט געהאט בכח ארויסצוקריגן פון שם האדם ווי אזוי עס וועט זיין הנהגתו בפועל אין דעם און דעם זמן און דעם און דעם מקום - אויף דערויף האט מען געדארפט האבן דעם "דעתו", און "סוף דעתו" פון ר"מ.

וויבאלד אבער אז דאס ווערט א טייל פון הושבע"פ, ביז אז מ'זאגט אז אין דערויף איז געווען א מעשה בפועל, וואס ס'איז דא א "מעשה רב" (שבת כא, א. וש"נ).

גיט דאס א הוראה, אז בשעת מ'געפינט אז ס'איז דא אן ענין של שם - איז וויבאלד אז דאס איז ע"פ תורה, איז דאס ניט א שם "הסכמי" (ווי עס שטייט בלשון פון גדולי ישראל, נאר דאס איז א נאמען וואס ווערט דערנאך פארבונדן מיט דעם אשר יקראו לו בלשון הקודש.

ביז וואנעט אז דאס איז נוגע אויך לפועל.

וואס אויב דאס איז אזוי בנוגע צו שמו של האדם, וואס ווערן אנגערופן דורך דעם פאטער מיט דער מוטער, א סתם אידן, און א פשוט'ן אידן (אויף וויפיל א איד קען זיין "פשוט"), זאגט מען דאס אזוי.

ביז אפילו מ'זאגט, ווי די גמ' ברייננגט בנוגע צו ר"מ'ן, אז דאס איז געווען בנוגע צו "כידור", וואס ער איז געווען אן אדם בלתי רצוי, בלתי הגון וכו'.

עאכו"כ אז דער נאמען וואס ווערט אנגערופן אין ביהמ"ק, און אידן וואס ער איז נתמנה געווארן אין ביהמ"ק אויף א גאנצן ענין עיקרי אין הנהגת ביהמ"ק - איז דאך א זיכערע זאך אז דער נאמען איז דאס ניט סתם א "שם הסכמי" כדי מ'זאל וויסן א סימן צו וועלכע לשכה ער האט א שייכות וכיו"ב -

נאר דאס איז אן ענין וואס איז נוגע צו דער הנהגה, צו דעם תפקיד וואס איז אויף אים ארויפגעלייגט געווארן.

וואס אט דא ווערט דאך די שאלה: אט דאס וואס ס'איז געווען תפקידו און די כשרות, און די הנהגה פון מרדכי ("זה פתחי'") בזמנו ווען ער איז געווען א ממונה - איז דאך דאס פארבונדן מיט זיין נאמען, דערמיט איז פארבונדן זיין הנהגה וכו'

דערציילט די משנה, אז אין כמה שנים ודורות לאח"ז, האט דעם וואס מ'האט ממנה געווען אויף דער זעלבער לשכה - וועט ער האבן אין זיך אט די ענינים וואס זיי זיינען פארבונדן מיטן שם "מרדכי" אדער "פתחי'" אדער "יוחנן" און שאר השמות וואס ער רעכנט אויס אין דער משנה.

וואס דערפון איז ווי מ'זעט אין "דבר משנה" אז עס קען זיין א זאך וואס איז געווען בזמן מרדכי, און דערנאך זאל דאס פועל זיין אין כמה דורות לאח"ז, אין דעם ממונה על הלשכה - אט דאס וואס עס האט אויפגעטאן (עכ"פ מעין זה) דער "שמו אשר יקראו לו" בשם מרדכי.

וואס ס'איז דאך געווען זיכער א תוכן אין דעם נאמען, אט דאס וואס "ר"מ דריש בשמא", איז דאך ניט דער פשט אז ר"מ האט דאס אויפגעטאן ער האט דורש געווען אין דעם שמו.

איז דערפון פארשטאנדיק אויף אנדערע שמות וואס מ'ווייסט ניט וואס ר"מ האט דורש געווען - אבער דער שם האט א דרוש אין זיך, און האט אין זיך א תוכן, ס'איז מערניט דער חסרון - מ'דארף געפינען דעם "ר' מאיר'ן" וואס ער וועט דורש זיין אט דעם נאמען.

אבער דער נאמען האט זיכער אין זיך א תוכן, און חסרון ידיעה איז ניט קיין חסרון (להעיר גם מסדר ברה"נ לאדה"ז פ"א ס"ה), פונקט אזוי ווי ספק ידיעה איז אויך ניט קיין ספק.

הנחה פרטית בלתי מוגה

וואס עד"ז געפינט מען א דבר פלא וואס איז פארבונדן מיט פסח, און א דבר פלא וואס איז פארבונדן מיט שביעית, און וואס ביידע ענינים קען מען מבאר זיין עד"ז.

און דאס איז, וואס מ'געפינט בנוגע צו פסח, וואס מ'זאגט אז גלייך נאכן סדר, גלייך אויף מארגן איז "וספרתם לכם ממחרת השבת" הויבט זיך אן דער "תספר" דער ענין פון ספירת העומר, מיט די גאנצע אריכות ווי ער איז מבאר.

ווערט דאך אויף דערויף די גאנצע שקו"ט אין מנחות (סה, ב. בהבא להלן ראה לקו"ש חי"ב ע' 96 ואילך), וואס איז דער אפטייטש פון "ממחרת השבת"? צי דאס איז "ממחרת" פון "שבת בראשית", אדער "ממחרת" פון יום ראשון של פסח, וואס דאס איז דער יו"ט של פסח, מיט די גאנצע שקו"ט צווישן חכמי ישראל מיט די צדוקים.

מיט דער מסקנא, ביז ווי ריב"ז, מיט די גאנצע אריכות השקו"ט, אז ס'איז בפשטות אז "ממחרת השבת" מיינט מען דאס (ניט ממחרת שבת בראשית, נאר) ממחרת יו"ט של פסח.

ווערט דאך אבער די שאלה: נאך די אלע הסברות, איז וואס דארף דער פסוק זאגן דעם לשון "השבת", און מ'וועט דארפן געפינען ערטער אז יו"ט ווערט אויך אנגערופן בשם "שבת" (ראה הורה תמימה לאמור שם, לב) במילא איז קיין קשיא ניט פארוואס עס שטייט "ממחרת השבת", אע"פ וואס מ'מיינט ממחרת יו"ט ראשון של פסח -

עס האט דאך לכתחלה געקענט שטיין "ממחרת הפסח", וואלט מען ניט געדארפט אנקומען צו די ספירות, מיט דעם פתרון הספיקות, מיט די גאנצע שקו"ט.

די קשיא ווערט נאכמערער: ער זאגט אין מדרש (קה"ר פ"א, ג. הובא ונתבאר בלקו"ש שם) אז ס'איז דא צוויי פסוקים, איין מאל שטייט אז ס'איז "שבע שבתות תמימות", און אמאל שטייט "ארבעים ותשעה יום".

און דער חילוק איז, אז אויב עס הויבט זיך אן "ממחרת השבת", ממחרת שבת בראשית, איז אט דעמאלט איז דאס "שבע שבתות תמימות", אויב דאס הויבט זיך אן אין אמצע השבוע, ניט ממחרת "שבת בראשית" - איז אט דעמאלט איז דאס "ארבעים ותשע יום".

וואס אין דערויף זעט מען דאך נאכמערער, אז דער קס"ד "ממחרת שבת בראשית" - האט אן ארט אין תורה, ביז וואנעט אז מ'זאגט אז דעמאלט איז דאס אן ענין פון "שבע שבתות תמימות", וואס דאס איז דאך א מעלה אין ספירת העומר, כמבואר אין חסידות אין וואס די מעלה באשטייט.

עכ"פ, אויך אין נגלה א מדרש, איז דאך אויך א ספר פון נגלה, אע"פ וואס "אגדה שבס' ע"ל שרוב סודות התורה גנוזים בה" (ווי דער אלטער רבי זאגט בנוגע צו "עין יעקב" (אגדות שבגמ') (אגה"ק סכ"ג (קלז, א)).

ווערט דאך די שאלה נאכמערער, אדער פארקערט - דאס איז דער ענטפער אויף דער שאלה, פארוואס עס שטייט "ממחרת השבת" - ווארום דאס איז אויך א נקודה,

עס בלייבט נאך אבער די קשיא שטארק: פארוואס איז טאקע אויב אזוי דא דער חילוק: וויבאלד אז "ממחרת השבת" מיינט ממחרת הפסח - איז פארוואס איז דא אן עילוי ווען דאס איז ממחרת שבת בראשית?

וכיו"ב געפינט מען בנוגע צו שביעית (וואס כאמור לעיל איז דער פסח פון שנה זו איז דאס "בשנה השביעית שבת לה'", וואס זי איז שנת השמיטה).

וואס אע"פ וואס אזוי איז דאך שמיטה אין ארץ הקודש (ירושלמי שביעית רפ"ו. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ד הכ"ה) מצוות התלויות בארץ, איז דאך אבער שמיטת כספים אויך בחו"ל, (רמב"ם שם פ"ט ה"ג. טושו"ע חו"מ ר"ס ס"ז), ווי דער אלטער רבי ברייננגט דאס אראפ לפס"ד להלכה אין הלכות הלואה שלו (סעיף לד).

וואס דערפאר מאכט מען דאך דעם "פרוזבול" אין סוף שנת הששית (שו"ע אדה"ז שם סל"ו) און דערנאך אויב מאיזו סיבה מ'האט דאס ניט געמאכט - מאכט מען דאס דערנאך (שו"ע אדה"ז שם) כמדובר אמאל בארוכה די גאנצע שקו"ט שבדבר.

וואס בנוגע צו "שבע שנים" איז דאך דא (ווי געזאגט פריער) אט דאס וואס ס'איז דא די שנה השביעית פון כלל ישראל, וואס זי איז א שוה בכל נפש: ס'איז דא די "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ובשנה השביעית שבת שבתון יהי' לארץ שבת לה'" (בהר כה, ג-ד) און דערנאך איז דא א "שמיטה" און "שנה השביעית" פון אן איש פרטי, וואס דאס איז בנוגע צו אן עבד פרטי.

וואס דארט זאגט מען דאך אויך "שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם" (משפטים כא, ב. ובראה טו, יב: כי ימכר לך אחיך העברי או העברי' ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך), איז דאך דער פס"ד אז דאס מיינט מען בשנה השביעית שלו, ניט די "שנה השביעית" פון כלל ישראל, נאר "בשנה השביעית" שלו, נאך דערויף ווי "שש שנים יעבוד".

אעפ"כ געפינט מען אין מדרש (שמו"ר פ"ל, טו. - הבא להלן שייך להערה במכתב כללי די"א ניסן שנה זו ד"ה "באפריים..חוב") אז דער אויבערשטער האט געזאגט, אז פונקט אזוי ווי ס'איז דא כמה שביעית אזוי איז אויך דא די שביעית פון דעם אויבערשטן, פון "שש שנים תזרע שדך", אזוי דארף אויף זיין ביי אן עבד "ובשביעית יצא לחפשי חנם".

דערנאך איז נאך די קשיא ווערט נאך מערער: אז מ'גיט א קוק אין זהר אין דער פרשה וואו עס רעדט זיך וועגן שביעית, אין ר"פ בהר (ח"ג קח, א) - דערמאנט ער דארט אויך בנוגע צו עבדים.

און זאגט, אז "בהאי נייחא דארעא", אין דעם יאר וואס דעמאלט איז דא דער "נייחא דארעא", דער "תשבות הארץ", "אז תרצה הארץ את שבתותי.. והרצת את שבתותי'" (בחוקותי כו, לד) וואס דאס איז די שביעית פון כלל ישראל, וואס ב"ד האבן קובע געווען פאר כלל ישראל דעם זעלבן יאר - איז אט דעמאלט איז "בהאי נייחא דארעא" איז "נייחא דעבדין".

אויך די מנוחה און דער "בשביעית יצא לחפשי", ווי ער איז דערנאך מסיים, אז דאס איז וואס אן עבד איז "בשביעית יצא לחפשי חנם".

וואס עפ"ז קומט דאך אויס א חידוש גדול, אז דער זהר קריגט אויף פשטות לשון הגמרא והפוסקים וכו', אז ס'איז א דבר פשוט אז "בשביעית יצא לחפשי חנם" מיינט מען דאס די "שביעית" של הפרט, של היחיד.

און פונקט אזוי ווי ס'איז דאך א כלל בתורה (ראה בהנסמן ביד מלאכי כללי שני התלמודים ס"י) אז מ'דארף ממעט זיין במחלוקת צווישן בבלי און ירושלמי, עד"ז אויך - צווישן נגלה דתורה און סודות התורה, אז אויב נאר ס'איז דא א מעגליכקייט אויף אויסגלייכן, איז אט דעמאלט איז דאס איינע פון די כללים, זאגן ניט אז ס'איז דא א מחלוקת, נאר געפינען אין דערויף א דבר המתווך.

וואס כאמור געפינט מען דוגמתו בנוגע צו "שבת", "שבת בראשית", און פסח אנגערופן "שבת", וכיו"ב.

הנחה פרטית בלתי מוגה

וואס אין דערויף איז די הסברה ווי דערמאנט פריער בנוגע צו "דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר".

שטייט דאך דער ענין במילואו ולפרטיו - אין דעם ארט וואס ער איז אן "עשיר", און דארטן שטייט ער בתושב"כ, בתושבע"פ, וכיו"ב.

דערנאך קומט צוגיין תושבע"פ און לערנט דערפון אפ אויך אין דעם ארט וואס דער ענין געפינט זיך דארטן אין אן אופן של "עניות".

און אט דעמאלט איז דא די ביידע אופנים: (ב"ק כה, ב. וש"נ) אדער "דון מינה ומינה", אדער "דון מינה ואוקי באתרא", ד.ה. אז דער ענין וואס איז "עשיר" במקום זה ווערט ער אינגאנצען אפגעלערנט אויף דעם צווייטן ארט, ער איז דארט במילואו, אדער "דון מינה ואוקי באתרא" - מ'לערנט פון אים אפ מערניט ווי א טייל אדער א פרט, און אין די אנדערע ענינים בלייבט ער ווי פריער.

ובדוגמא ווי 'מזאגט דאס בא די ממונים על הלשכה: אז ממונים על הלשכה איז געווען א זמן וואס דעמאלט האט דער ממונה על הלשכה געהייסן בגלוי "מרדכי" ו"יוחנן" "פתחי'", מיט די אלע שמות, כמבואר במשנה.

דערנאך האט דאס גע'פועל'ט, אז כל הממונים, בכל הדורות (בזמן שביהמ"ק הי' קיים) איז דער ממונה פון דער לשכה האט געהאט דעם זעלבן נאמען, אע"פ וואס בגלוי האט ער געהאט זיין נאמען "אשר יקראו לו" פריער און אויך שפעטער, ווארום, כאמור לעיל: לא אישתמיט תנא בשום מקום זאגן, אז בשעת מ'האט אים ממנה געווען על הלשכה האט מען איבּ געדארפט משנה זיין דעם נאמען,

און אעפ"כ א נאמען איז "דריש בשמא", האט אין זיך א תוכן - האט ער געהאט דעם תוכן פון דעם נאמען "מרדכי" אדער "יוחנן" וכיו"ב, וואס דערמיט איז פארבונדן זיין מינוי על הלשכה.

עד"ז איז בנוגע צו פסח, "ממחרת השבת", עד"ז איז בנוגע צו דעם זוהר אין ר"פ בהר: אז "בהאי נייחא דארעא" איז אויך דער נייחא פון די עבדים, פון "עבדין", שנאמר "ובשביעית יצא לחפשי חנם":

אז ס'איז דא כו"כ פעמים וואס ס'איז "שבע שבתות תמימות", וואס פסח קומט אויס בשבת (בראשית), במילא דעמאלט איז "ממחרת השבת" כפשוטו, וואס הכל מודים אז אט דעמאלט הויבט זיך אן די תחלה פון ספירת העומר, און מ'האט דעמאלט די מעלה פון "שבע שבתות תמימות", ווי ער זאגט אין מדרש.

אז עס קומט אויף איבער א יאר, וואס דעמאלט טרעפט זיך יום ראשון של פסח באמצע השבוע, איז אט דעמאלט איז וועןְ דארף מען אנהויבן ציילן ספה"ע - פסק'נט אפ תורה - אז מ'דארף דאס אנהויבן ציילן ממחרת הפסח, ממחרת יום ראשון של פסח, ניט ממחרת שבת בראשית.

איז ניט דער פשט אז עס בלייבט גארניט פון דעם רושם וואס שבת ברייינגט ארויין אין פסח, ווי ער זאגט דאס אין מדרש, אז דאס איז א רושם וואס איז פארבונדן מיט "תמימות", אז "שבע שבתות תמימות" איז דאס דוקא ווען דאס איז ממחרת שבת בראשית (נוסף על העיקר אז דאס איז ממחרת יו"ט ראשון של פסח),

אבער דעמאלט איז דאס ניט בכל הפרטים די תמימות ווי זי איז ווען ס'איז ביידע זאכן: אז יו"ט ראשון של פסח האט געטראפן אויך בשבת קודש, נאר דאס איז אין אן אופן וואס דא איז דאס "עניות" און דאס נעמט פון "עשירות".

ווי דערמאנט פריער אז "מרדכי" האט געהאט די אלע ענינים טוביב וואס זיי זיינען פארבונדן מיט שם אשר יקראו לו, "מרדכי" אדער "פתחי'" אדער "יוחנן",

וכיו"ב, משא"כ אט די וואס האבן געהייסן בשם אחר, מ'האט זיי אבער ממנה געווען על הלטכה - זאגט די משנה אז זיי ווערן נקראים על שמו של מרדכי - האבן זיי אויך מעין זה ווי מ'נעמט דאס פון דארטן.

בדוגמא ווי דערמאנט פריער, אז מ'האט דעם ענין פון "זכור ליצי"מ" בליל של פסח, מיט א ברכה, מ'האט דעם זעלבן ענין (לכאו') כל ימות השנה, סיי ימים סיי לילות, אבער דעמאלט איז דאס א מעין, און דאס איז "עניות" וואס מ'לערנט דאס אפ פון דער "עשירות" וואס איז דא בלילה ראשונה של פסח.

עד"ז, בשעת מ'זאגט אז ס'איז דא א מעלה וואס פסח באקומט דורך דערויף וואס ער איז חל ביום השבת.

ווי די גמ' זאגט אין זבחים (צא, א) בנוגע צו קרבנות וואס זיי זיינען רגילים במשך כל השנה כולה, בשעת מ'ברייגנגט דעם זעלבן קרבן ברגל, אדער דעם זעלבן קרבן בר"ה ויוהכ"פ - איז צי האט דער יוהכ"פ געהאלפן מערניט ווי אויף זיינע קרבנות מיוחדים? - ער אויך מוסיף אין די קרבנות ווי קרבן תמיד וכיו"ב וואס זיי זיינען דא בכל השנה כולה.

דעם זעלבן קרבן ווען ער ברייננגט אים אין א טאג וואס ער האט א קדושה נוספת - איז די קדושה נוספת אויך אין דעם קרבן וואס מ'האט געבראכט בכל השנה כולה באקומט ער אויך א הוספה.

פארוואס קען ער באקומען אט די הוספה - דערפאר וואס ער האט עפעס א שייכות מיט דער קדושה פון יוהכ"פ, ווארום אן ענין וואס האט קיין שייכות ניט איז אט דעמאלט איז דאס ניט קיין כלל אויף באקומען די הוספה.

ביז וואנעט ווי מ'זאגט דאס אויך אין דעם ענין ההפכי, (סנהדרין לז, א (במשנה)) אז ווען פסל'ט א מחשבה - אויב דאס איז א מחשבה אויך אין קדשים, אבער "לא מינא", בשעת ער טראכט וועגן חולין - איז דאס ניט מבלבל צו זיין מחשבה בנוגע צו א קרבן דאס האט צווישן זיך קיין שייכות ניט, קען דאס ניט אנרירן לגריעותא, עד"ז אויך - אין דעם - זה לעומת זה" - בנוגע צו קדושה.

עד"ז איז אויך בנוגע צו שנה השביעית שבת לה', וואס דאס איז דאך (ווי געזאגט פריער) א שנה השביעית פון כלל ישראל, דאס איז אויך א שנה השביעית צו אט דעם עבד וואס דעמאלט ענדיקט זיך זיינע "שש שנים":

בשעת ס'איז דא "שש שנים יעבוד", און ער איז געווארן אן עבד אין שנה הראשונה פון דער שמיטה, דעם ערשטן יאר פון די זיבן יאר - איז אט דעמאלט "שש שנים יעבוד" ובשנה השביעית יצא לחפשי חנם", ווען קומט דאס אויס - אין דער זעלבער "שנה השביעית" ווען דאס איז שנה השביעית פון כלל ישראל.

וואס אין דערויף איז דא צוויי אופנים אויף מסביר זיין:

אדער זאגן אז בשעת זיין שנה השביעית איז בשנה אחרת האט דאס קיין שייכות ניט צו שנה השביעית פון כלל ישראל, וואס מצד דערויף וואס דאס איז די שנה השביעית פון כלל ישראל דארף דעמאלט זיין דער ענין פון חירות, און דער ענין פון "ויצא לחפשי", און דער ענין פון חירות הארץ מיט כל הפרטים שבשביעית, אדער זאגן אז עס האט יע א שייכות.

וואס זאגן אז דאס האט ניט קיין שייכות - איז דאס היפך פון דעם גאנצן צוגאנג פון תורה, וואס תורה קוקט אויף יעדער אידן אז ער איז בדוגמא פון כללות עם ישראל, ווי געזאגט פריער "לפיכך נברא אדם יחידי" כדי אז איין איד בכל מקום ובכל זמן זאל וויסן אז ער איז "עולם מלא" (סנהדרין לז, א (במשנה)) ווי ס'איז געווען דער אדם יחידי, אע"פ וואס דעמאלט איז ער געווען יחידי בפועל, און

הנחה פרטית בלתי מוגה

איצטער איז ע"פ תורה איז דא א ריבוי נבראים - ששים ריבוא מישראל (כללים, דערנאך איז דא פרטים, ווי דער אלטער רבי איז מבאר אין תניא (פל"ז (מח, א)).

עד"ז, זאגן אז די שנה השביעית פון כלל ישראל האט קיין שייכות ניט און קיין קשר ניט צו א שנה השביעית פון א פרט בישראל, פון אן עבד עברי אדער אן אמה העברי' (וואס "בשביעית יצא לחפשי חנם") - איז דאס דער היפך פון צוגאנג פון תורה, וואס קוקט אויף א אידן אז ער איז א טייל פון דעם "קהל גדול", פון דעם ציבור וואס ער איז אן איין און איינציקער ציבור, איין מציאות אבער די באשטייט פון ששים ריבוא מישראל, פון "הרואה אוכלסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים" (ברכות נח, רע"א).

וואס איז דער ענין הממוצע, וואס איז מחבר דער שנה השביעית פון א יחיד בישראל מיט א שנה השביעית פון כלל ישראל - אט דאס איז דער ענין הממוצע, "דון מיני' ואוקי באתרא".

בשעת ס'איז דא א מציאות בפועל, אז אן ואמה העברי' זיינען פארקויפט געווארן (אדער ווי ס'איז געווען דער ענין, "ונמכר בגניבתו", וכיו"ב) בשנה הראשונה של שמיטה - אט דעמאלט טרעפט זיך צוזאמען בפועל די שנה השביעית פון דעם יחיד מיט דער שנה השביעית פון דעם ציבור.

און אט דאס זאגט דער זהר, אז אזוי איז דאס בכל פעם ופעם, בשעת ס'איז דא "נייחא דארעא" איז דאס ממשיך אז דאס זאל זיין "נייחא" אין די "עבדין", אע"פ וואס אין זמן - וועט דאס ארויסקומען לאחרי זמן.

בדוגמא ווי געזאגט פריער, אז אויף יעדער פסח זאגט מען אז "ממחרת השבת" דארף מען אנהויבן ציילן ספה"ע - ווארום אין דערויף ווערט נמשך פון "שבע שבתות תמימות", אט דער פסח וואס ער איז אויסגעפאלן אין שבת בראשית - דאס איז דער ממוצע וואס איז מחבר דיביידע ענינים צוזאמען.

פון דעם "שבע שבתות תמימות", וואס דאס איז "תמימות" בפשטות, ווען עס האט זיך אנגעהויבן ממחרת שבת בראשית - איז דאס ממשיך אין דעם ספה"ע וואס ס'איז "ארבעים ותשעה יום", וואס אין אים איז דאך אויך דא דער חיוב פון "תמימות", ווארום אויב ער האט ח"ו איבערגעהיפט א טאג איז בטל דער ענין פון שלימות הדבר, און ער מאכט קיין ברכה ניט מיט די אלע פרטים הקשורים בזה, זעט מען דאך אז ס'איז דא דער קשר ביניהם, אע"פ וואס ער זאגט אין מדרש אז "תמימות" גייט דאס כשחל פסח ממחרת השבת בראשית, אבער פון דעם "תמימות" ווערט אויך נמשך אין "ארבעים ותשעה יום".

עד"ז ווי געזאגט פריער, בנוגע צו די ממונים על הלשכה, עד"ז, ווי געזאגט פריער, בנוגע צו שנה השביעית, ווי ער זאגט דאס אין זהר אז דעמאלט ווערט "נייחא" אויך צו די "עבדין", ביז אפילו בא די עבדים וואס זיי זיינען נמכר געווארן בגניבתו באמצע שנות השמיטה, ווערט דערנאך אין זייער מנוחה, אין זייער "יצא לחפשי חנם", אין דעם חירות שלו - פון דעם "נייחא" פון דער "ארעא", וואס דאס איז דער "נייחא" פון כלל ישראל און פון גאנץ ארץ הקודש - איז דאך פארשטאנדיק אז דאס איז א מנוחה גדולה ביותר.

ווי די ענינים זיינען אין נגלה, עאכו"כ ווי זיי זיינען נדרש ברזי תורה, ביז אין תורת הקבלה, תורת החסידות וכו'.

וואס עד"ז איז אויך נאך דא דוגמאות בכמה ענינים בש"ס, בנוגע לענינינו האט מען דאך אט די דריי ענינים וואס זיינען אלע פארבונדן מיט די ימים אלו שבין גאולה לגאולה.

דער ענין פון ממונה על השקלים, ז'ער שם שלו, די משנה אין שקלים, ז'ער ענין פון הכנות צו ימי הפסח, וואס "בהוציאך את העם ממצרים", יציאת מצרים, איז פארבונדן מיט "תעבדון את האלקים על ההר הזה".

וואס איז דער מקשר ביניהם איז דאס דורך דעם ענין פון ספירת העומר, ווי דער ר"ן זאגט בסיום פון מסכתא פסחים, אז איתא באגדה אז אידן האבן געבענקט ווען וועט שוין קומען דער זמן פון "תעבדון את האלקים על ההר הזה", האט מען געציילט די טעג, און דערפון איז דערנאך געווארן די מצות ספירת העומר.

ועד"ז אויך בשנה זו, וואס דאס טרעפט דאך אין שנה השביעית, וואס דער אויבערשטער זאגט, און אין זהר איז ער דאס מגלה און מדגיש, אז שנת "נייחא דארעא" איז דאס פארבונדן מיט "נייחא" פון עבדים, עבד עברי און אמה העבריי.

וואס דאס (כמדובר אמאל בארוכה) איז אויך די שייכות וואס מ'איז מסיים מסכתא פסחים מיט דעם ענין און די מצוה פון פדיון הבן.

וואס בפשטות איז דאך די שייכות אז דעמאלט איז געווען דער פדיון הבן "בני בכורי ישראל" פון גלות מצרים, ווי אויך אין פשטות הכתובים פארבינדט דאך דער פסוק די מצות פדיון הבן מיט דעם ענין פון יצי"מ.

עד"ז אויך, בנוגע וואס ס'איז נוגע "כימי צאתך מארץ מצרים", אבער בזמן הזה, אז מ'דארף דאך האבן אז דער אויבערשטער זאל ארויסנעמען בנו בכורו ישראל פון דעם גלות המר הזה, וואס כל המלכיות נקראו ע"ש מצרים" (ב"ר פט"ז, ד) און אויך ארויסנעמען ווי ס'איז דעמאלט געווען - "לא עכבם אפילו כהרף עין".

וואס דאס איז דאך פארבונדן דערמיט וואס עס ענדיקט זיך דער גלות פון די "שיתא אלפי שני הוי עלמא" (ר"ה לא, א) און עס ווערט דער "ובשביעית יצא לחפשי חנם", דער אלף השביעי, וואס די הכנה לזה הויבט זיך אן אין אלף הששי,

ווי אפגעפסק'נט און גערעדט כמ"פ בארוכה (ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 282 וש"נ).

און ווי דער אוה"ח איז מבאר בארוכה אין דער פרשה פון היינטיקע וואך (פ' צו י, ב) אז ע"ד הרמז איז כל הפרשה, די גאנצע פרשה ראשונה פון פ' צו, רעדט זיך בנוגע צו גלות זה האחרון.

און איז מסיים אז די גאולה דארף זיך שוין אנהויבן, אז האט זיך שוין אנגעהויבן אין שנת ת"ק לאלף הששי (ראה לקו"ש שם ע' 42).

אז כן תהי' לנו, אז אע"פ וואס פון דעמאלט איז שוין דורכגעגאנגען כו"כ שנים, וכו' "קיצין", און ר"ל - כו"כ ענינים בלתי רצויים.

וואס אין כאן המקום דערמאנען א דבר המבהיל וואס האט געטראפן צו "בני בכורי ישראל" דוקא צווישן ת"ק ושנים אלו -

זאל דער אויבערשטער זאגן "קץ שם לחושך" און טאן דאס אזוי בפועל, ובלשון הרמב"ם "ישראל נגאלין מיד ממש", ע"י משיח צדקנו.

אז דער אויבערשטער איז פודה בנו בכורו ישראל פון אלע ענינים של עבדות, ווי ער זאגט אין תקו"ז (תנ"ו (צא, א), און מרומז אויך אין גמ' אין עירובין (נד, א) אז דאס איז חירות מיצה"ר און חירות מאוה"ע און חירות מכל ענינים בלתי רצויים.

און דאס איז פארבונדן מיט "חרות על הלוחות" (תשא לב, טז. וראה אבות פ"ו מ"ב), מיט "תעבדון את האלקים על ההר הזה".

זאל זיין די גאולה האמיתית והשלימה בלשון הרמב"ם (ווי געזאגט פריער) "מיד" ממש.

איז בדרך ממילא וועט מען מסיים זיין די הכנות צו פסח מתוך שמחה וטוב לבב, ביז אין אן אופן אז דערנאך וועט זייין דער פסח אין אן אופן אז מ'וועט זאגן הלל ביז אז "פקע איגרא" (פסחים פה, סע"ב), מ'וועט שפאלטן דעם "דאך", וואס דאס איז דאך א דבר המפסיק, בפשטות, צווישן דעם מטה מיט דעם מעלה, ביז וואנעט אז עס ווערט גאר א באזונדער רשות.

זאגן אידן הלל, און מ'זאגט "הלל הגדול" (פסחים קיח, א. וראה הגש"פ הנ"ל פיסקא "הודו לה' וגו'"). פועל'ט מען די גדלות פון דעם אויבערשטן דא למטה, און עס ווערן בטל כל המדידות וההגבלות והמיצרים וגבולים.

"ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים", און עס וועט זיין דער "שמחים בבנין עירך ןששים בעבודתך", צוזאמען מיט אמירת הלל וואס מ'זאגט דאס טוין ערב פסח, און דערנאך זאגט מען דאס נאכאמאל.

וכמנהג חב"ד, ווי דער ראגאטשאווער פסק'נט אפ (שו"ת צפע"נ (ירושלים תשכ"ח) ח"ב תש"ח), אז אזוי איז דער דין בכל אחד ואחת, אויך בלילות של פסח, און מיט אלע פרטים, ווי ער ברייננגט דארט בארוכה, ניט נאר בתפלה נאר אויך אין דעם סדר הלילה, צוזאמען מיט די קינדער, לאחרי אמירת "מה נשתנה" ו"עבדים היינו".

וואס כמבואר אין מפרשי ההגדה (ראה הגש"פ הנ"ל פיסקא "הללוי' הללו - למעינו מים". וש"נ) איז דאך דער צווייטער טייל פון סדר, כולל אויך די אמירת הלל שבו מיט דעם סיום בברכה, איז דאס כנגד גאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

און עס וועט זיין די גאולה "מיד", וועט בדרך ממילא זיין דער "לשנה הבאה בירושלים" בכל ימי השנה, עאכו"כ אין די מועדים ורגלים הבאים לקראתינו לשלום.

און מ'וועט זיך גרייטן צו זיי "בנערינו ובזקננו בבנינו ובבנותינו", און מתוך שמחה וטוב לבב.

ה. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה "כי ישאלך" גו'.

ו. אין די אלע פרטים וואס מ'האט גערעדט אין די התוועדויות הקודמות, אז פון יעדער פרט קען מען אפלערנען א הוראה וואס זי איז דא "דון מינא ומינה", על אתר און פון איר לערנט מען אפ "באתרא", בכל מקום.

עד"ז ווי דאס איז אין קביעות בשנים, וואס דאס איז שנת השמיטה, און קביעות בחדשים, און קביעות בימי השבוע וכו' -

איז דאך אויך דער טאג פון היינט איז דאך דא דער יום הששי פון פ' צו. וואס דאס איז דאך אויך דא אין דערויף שינויים משנה לשנה, וואס אלעמאל איז דער טאג (י"א ניסן) פיר טעג פאר ימי הפסה נאך "בעשור לחודש" און פאר ערב פסח, י"ד בחודש, עאכו"כ פאר חמשה עשר בחודש.

ס'איז אבער דא שינויים בנוגע צו דער וואך, ווי די וואך שטייט אין תורה, ובשנה זו איז דאס פרשה צו, און אין ימי השבוע עצמם, קען דאך דאס זיין אין פארשידענע טעג פון דער וואך, אויף פיר אופנים:

ספריה ארכיון בלתי רשמי

ווילבאלד אז מ'זאגט בנוגע צו פסח אז "לא בד"ו פסח" (פס"ז עה"פלך לך יז, יג. אמור כג, טור או"ח סתכ"ח) אז פסח קען ניט זיין ניט ביום השני ניט ביום הרביעי ניט ביום השש׳, עס קען אבער זיין אין די אנדערע פיר ימים בשבוע - איז דערפון אויך פארשטאנדיק בנוגע צו י"א ניסן קען זיין פיר טעג בשבוע וואס דעמאלט זאל דאס חל זיין.

אן ס'איז דא א הוראה מיוחדת ווען דאס איז חל ביום השש׳, פונקט ווי ס'איז דא א הוראה מיוחדת ווען דאס איז חל אין דער שבוע פון פרשה צו.

וואס כמדובר כמ"פ, איז בשניהם איז דאך דא כו"כ פרטים, און דערפון פארשטאנדיק - אויך כו"כ הוראות.

איז אין צו גופא איז דא די הוראה עיקרית - אין "שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש", וואס עס ווערט אנגערופן בשם "צו", וואס צו אליין האט זיך דאך אויך כמה פרטים ועניינים.

אנהויבנדיק פון פשוטם של כתובים, ווי רש"י ברייננגט אראפ (ר"פ צו, מתו"כ עה"פ) וואס ענין רש"י איז דאך "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא (פרש"י עה"פ בראשית ג, ח) אז "צו" איז דאס "אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות".

איז בשעת עס רעדט זיך וועגן דער וואך - איז דאס א וואך וואס גיט א זירוז, און דער זירוז איז עד כדי כך - אז ס'איז "מיד" און אויך "לדורות".

וואס דערפון איז אויך גלייך פארשטאנדיק אין וואס עס באשטייט די הוראה, אז ס'איז דאך דא דער לימוד התורה און קיום המצוות, און ער טוט דאס בשלימותו, ביז אז דאס איז שלימות ע"פ התורה.

און דערנאך איז נאך דא אין אן אופן אז ס'איז נאך דא דער ענין פון "זריזין מקדימין" (פסחים ד, א. וש"נ), וואס דעמאלט איז "**מקדימין** למצוות".

וואס דאס איז פארבונדן מיט דעם ענין הזריזות, וואס זריזות איז א מדה בפני עצמה, מיט כמה פרטים, ביז וואנעט ווי די מסכתא סוטה [וואס איר הויבט מען דאך אויך אן לערנען ממחרת השבת ("היום יום" ע׳ נא), כמדובר כמ"פ] איז דארט מבאר (בסיומה) ווי אזוי פון זריזות ווי אזוי מ'קען קומען צו כו"כ מעלות הכי גדולות, ביז צו ביאת אליהו הנביא, וואס ער איז אויך דער מבשר ביאת משיח צדקנו, (ראה פרש"י עה"פ בחוקותי כח, מב) און דער מבשר פון "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", כמבואר אין סוף נבואת "מלאכי" [וואס ער איז דאך געווען דער סיום פון נביאים אחרונים], און די הקדמה און מ'גייט גלייך אריבער אין "יום הוי׳ הגדול הגבור והנורא".

איז דאס איז די הוראה (כמדובר לעיל) מיט די אלע פרטים וואס איז דא אין זריזות, כמבואר אין ספרי מוסר (מסילת ישרים), און אראפגעבראכט אויך אין חסידות (ראה אגה"ק סכ"א), ובכ"מ -

דארף דאך זיין דער ענין הזריזות, נאך דער גאנצער שלימות וואס ער האט בכל העניינים - דארף נאך צוקומען אז דאס זאל אלץ געטאן ווערן [ב]זריזות,

און אין זריזות גופא קען דאך זיין כמה דרגות - איז דאס אזא זריזות וואס דאס פועל'ט ניט נאר "מיד", נאר יעדער וואס קוקט ווי אזוי ער פירט זיך, עאכו"כ בניו ובני בניו, וואס זיי זיינען דאך די דורות שלאחריו, איז זיין זריזות פועל'ט אויך, און ער טוט דאס אין אזא אופן - אז עס זאל זיין אויך "לדורות" - "מיעוט רבים שנים" - בנו ובן בנו, וואס דעמאלט איז "מחזרת על אכסני׳ שלו".

הנחה פרטית בלתי מוגה

בדוגמא ווי די גמ' זאגט (ב"מ פה, א) בנוגע צו תורה, אז אויב ס'איז דא "מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך" (ישעי' נט, כא) איז "התורה מחזרת על אכסני' שלה", איז דערפון אויך פארשטאנדיק בנוגע צו דעם לימוד שמביא לידי מעשה: אז די תורה קערט זיך אום, נאך דערויף ווי ס'איז דא די ג' דורות - איז דאך קערט זיך אום במילא אויך די תוצאות פון לימוד התורה, וואס דאס איז דער ענין המצוות ואופן קיומם - אז ס'איז אויך אין אן אופן של זריזות.

וואס דערמיט קען מען אויך מבאר זיין דעם מאמר תמוה, ווי אויך דערמאנט מערניט ווי ברמז, וואס די גמ' (סנהדרין צט, א) זאגט "אמר רבי" (אין סנהדרין), די גמ' פרעגט דארטן "כמה ימות המשיח", "אמר רבי" אז דאס איז ג' דורות, לא פחות ולא יותר.

וואס דאס איז דאך אויך דער רמז (ווי שוין געזאגט פריער (טבת) "לדור ודור נספר תהלתך" (תהלים עט, יג) איז דאך דא דער דור וואס ער איז מספר, און וועמען דערציילט ער - "לדור ודור" - צוזאמען דריי דורות.

און מ'זאגט אז דאס איז ימות המשיח, וואס דריי דורות איז דאס "מפי, ומפי זרעי, ומפי זרע זרעי", וואס אט דעמאלט ווערט דאס "אכסני' שלו",

וואס דאס איז אויך דער "זירוז מיד ולדורות", איז בדרך ממילא ווערט דאס דערנאך אן ענין פון "לעולם", אן א הפסק, ווארום מחזרת על הכסני' שלו.

ובנוגע לפועל מיינט מען דאס בפשטות, אז די אלע ענינים וועגן [וועלכע] עס האט זיך גערעדט.

בנוגע צו דעם מבצע פסח בכלל, און דעם מבצע פון ילדי ישראל במיוחד, אז זיי זאלן "איינעמען" יעדערער זיין הויז, אין דרכי נועם ודרכי שלום, און "כבד את אביך ואת אמך", אבער ביז אין אן אופן אז "והשיב לב אבות על ידי בנים".

זאלן זיי דאס איינעמען אויך אין אן אופן של זריזות, ווארום יפה שעה אחת קודם ורגע אחד קודם.

ובפרט אז מ'שטייט שוין אין די ד' ימים נאך דעם "בעשור לחודש".

און דערנאך, עד"ז אין שאר הפעולות, סיי פון די קינדער וואס זיי דארפן דאך מאכן פון דער גאנצער הויז אז זי זאל זיין א אידישע הויז במשך כל השנה כולה.

וואס דאס האט דאך אויך א ווירקונג באופן ישר, כמבואר ומובא בכתבי האריז"ל (הובא בבאה"ט או"ח ר"ס תמז. אז דער וואס איז נזהר פון א משהו חמץ בימי הפסח - איז מובטח לו אז דער גאנצער יאר וועט זיין א כשר'ער יאר, שלא יכטל.

וואס דאס איז ניט קיין סתירה אז ס'איז דא הבחירה והרשות והיכולת ניתנה - אבער מצד מצבו ומעמדו איז בדוגמא ווי מ'זאגט "לא יאונה לצדיק כל און" (משלי יב, כא).

וואס תוס' זאגט דאך דארטן (גיטין ז, א (ד"ה השתא)), א סברא אז דאס איז מערניט בנוגע צו עניני אכילה אין הקב"ה מביא תקלה, משא"כ אין אנדערע ענינים.

אין דעם לשון פון כתבי האריז"ל איז ניטא אט די הגבלה, און מזאגט אז בשעה ס'איז דא די זהירות פון משהו המץ,

[illegible] די קינדער פירן דאס אויס, ובפרט נאך אז זיי טוען אין דעם כדבעי - [illegible] אויך אויס כדבעי - האט מען א כשר'ע הויז במשך כל השנה כולה, ביז אין

הנחה פרטית בלתי מוגה

אן אופן פון "לא יאונה" צו "עמך כולם צדיקים" (ישעי' ס, כא) קיין ענין בלתי רגיל.

אין דערויף גופא איז אויך דא וואס עס קומט צו די הוראה פון יום הששי. וואס יום הששי האט א צד מיוחד מיטן יום השלישי, און אויך א שינוי ביניהם.

וואס כמדובר בארוכה אין די פריערדיקע התוועדויות בקשר לזה וואס חג הפסח הויבט זיך אן ביום השלישי, במילא איז אויך דער ראש חודש ניסן (וואס ער איז כולל התחלת הפסח, דעם ראש פון פסח) הויבט זיך אויך אן ביום השלישי,

דער אויפטו פון יום השלישי איז - "שהוכפל בו כי טוב" (פרש"י עה"פ בראשית א, ז).

אין יום הששי שטייט אויך צוויי מאל טוב, אין דערויף איז אבער דא א שינוי: אין יום השלישי שטייט צוויי מאל "כי טוב", אין יום הששי שטייט דעם ערשטן מאל "כי טוב", און דעם צווייטן מאל שטייט "טוב" - אן א "כי" לפנ"ז.

ס'קומט אבער צו א הוספה אין יום הששי, אז דעם צווייטן מאל וואס עס שטייט "טוב" - איז ער גלייך מוסיף אז דאס איז ניט סתם טוב - נאר דאס איז "טוב מאד".

וואס די מעלה אין יום השלישי, איז נוסף על הענין וואס יום השלישי איז "פסח", דאס איז דאך דער פעם הראשונה אז מ'האט צוויי מאל "טוב", וואס "כל התחלות קשות" (מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ יתרו יט, ה. ד"ה פסיעה - תענית י, ב) משא"כ לאח"ז.

די מעלה פון יום הששי, אז דא איז ניט נאר "טוב", נאר "טוב מאד", און אויך א הוספה וזה בזה תליא:

דער יום השלישי (ווי רש"י איז מפרש) האט מתקן געווען (דעם צווייטן מאל "כי טוב") - דעם יום השני שלפנ"ז.

וואס עס טוט זיך אין יום הרביעי והחמישי - איז דאס ווייס מען ניט וואס דארט ווערט אויפטאן דער "יום השלישי", און וויבאלד אז מ'זאגט אז זיינע צוויי מאל "כי טוב" איז דאס זיינער "כי טוב", און "כי טוב" למלאות דעם "כי טוב" וואס האט געדארפט זיין "ביום השני" - איז לכאו' האט דאס ניט קיין פעולה אויף די ימים שלאח"ז.

בשעת מ'זאגט "טוב מאד" אין יום הששי - איז דער פסוק אליין מגדיר אז ניט דאס גייט מערניט ווי אויף די פעולות פון יום הששי, נאר "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א, לא).

די אלע פעולות פון אלע ששת ימי בראשית, וואס דאס איז כולל די פעולות עד סוף כל הדורות, וואס יעדער וואך חזר'ט זיך איבער נאכאמאל מתחלתו דער יום ראשון און יום שני, כמדובר ומבואר בכ"מ (ראה גם לקו"ת שה"ש כה, א) פועל'ט אויף דער יום הששי דעם "טוב" אויף "כל אשר עשה".

אויף יום הששי איז בפשטות פארשטאנדיק אז ס'איז דא צוויי מאל "טוב", נאר אין "כל אשר עשה" איז ער אויך טוט ער אויף דעם "טוב", פארוואס קען דאס זיין - דערפאר וואס דאס איז "טוב מאד", וואס דאס איז העכער ממדידה והגבלה.

אין "כל אשר עשה" בפשטות איז דאך אויך נכלל דאס וואס ס'איז באשאפן געווארן ביום השלישי "שהוכפל בו כי טוב", איז נוסף אויף די צוויי מאל "כי טוב" וואס שטייט אין יום השלישי מצד עצמו - קומט נאך צו נאך א דריטער מאל "טוב מאד" וואס איז פועל אויף "כל אשר עשה" ביום השלישי.

וואס בפשטות איז דאס פארשטאנדיק, בדוגמא ווי מ'זאגט אויף א שטר, אז מ'רעכנט זיך דערנאך וואס ס'איז געשריבן אין שורה האחרונה, אזוי איז "הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א).

אזוי ווי דעמאלט איז געווען "ויכל אלקים את כל אשר עשה" - איז אט דעמאלט איז געווען דער ענין פון "וירא אלקים את כל אשר עשה" איז דאס "והנה טוב" - ווארום דאס נעמט זיך פון "טוב מאד".

וואס די הוראה בפשטות, ווי גערעדט כמ"פ "המעשה הוא העיקר" (אבות פ,א מי"ז), אז עס זאל אויס אין פועל, נוסף אויף די הוראה אז מ'דארף האבן "זריזות", און "זירוז" אין אן אופן עד כדי כך אז דאס פועל'ט אויך "לדורות", און דאס פועל'ט נאכמער "לדורות" - ווערט דאס אן ענין של הזקה פון שלטה (לכל הדיעות) (ב"מ קו, ב).

דארף מען נאך האבן אז דאס זאל זיין אין "טוב", און וויבאלד אז "הוכפל בו כי טוב" - איז דאס טוב הנראה והנגלה, אז די "בריות" זעען דאס אויך,

עאכו"כ אז דאס איז "טוב מאד" - איז דאס למעלה מכל הכברר והבנה והשגה - קען ניט שטיין אויף דערויף "כלי" "כלי" באווייזט אויף א טעם - דאס איז העכער פון א טעם און א הסברה, ווארום דאס נעמט זיך פון "מאד".

און דאס פועל'ט ע"י מעשינו ועבודתינו אין אלף השש, וואס דאס איז בדוגמא פון יום השש, ווי ער זאגט אין רמב"ן, (עה"ת - עה"פ בראשית ב, ג. וראה גם רמב"ן עה"פ משפטים כא, ב) און דער נ"עטעלער רבי איז מבאר בארוכה בכמה מדרושיו (הו"ח סד"ה ואלה המשפטים).

פועל'ט דאס דוקא אין סיום העבודה, "וינצלו את מצרים" (בא יב, לו) - מקבץ זיין און צוזאמענקלייבן כל ניצוצי הקדושה, וואס דאס ווערט אויפגעטאן אין עקבתא דמשיחא, און אין דערויף גופא - אין די לעצטע טעג פון גלות, בימים אלו ממש.

פועל'ט דאס אויף דעם גילוי פון "טוב מאד", און דאס פועל'ט אויף דעם גילוי פון אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו, "מאד", ווי "בתורתו של ר"מ" מצאו כתוב והנה טוב מאוד והנה טוב מות (ב"ר פ"ט. ה). וואס ס'איז דאך געווען געשריבן "מות" און דאס ווערט איבערגעקערט.

און דאס ווערט אין אן אופן פון "מאד" ווארום "והקיצו ורננו שוכני עפר" (ישעי' כו, יט), מיט דער מעלה וואס עס קומט צו בא זיי ע"י דעם ענין פון תחיית המתים.

ביז ווי דאס קומט אראפ לפועל דא למטה, אז נטמות בגופים, מתוך חיים ארוכים וטובים בטוב הנראה והנגלה, איז דאך אויך דא דער ענין פון "תחיית המתים", כל מאן דנפיל מדרגא קדמאה דהוה בי' קארי' בי' מותה "מאן דנפיל מדרגי'" איז דאך "אקרי מיתה" ווי ער זאגט.

אין זהר (זח"ג קלה, ב) איז ער איב מתי' און הויבט אים אויף און איז אים מקשר מיט "מחי' הילים" ווי די גמ' זאגט אין יומא (עא, א. וראה לקו"ש חי"ד ע' 451 ואילך).

ביז ער איז איב מקשר מיט "כבודו ובעצמו" פון "מלך מלכי המלכים הקב"ה".

און דאס ווערט אויפגעטאן ע"י מעשינו ועבודתינו, אנהויבנדיק פון ענין שהזמן גרמא, וואס דאס איז דער מבצע פסח פון קינדער, סיי אינגעלעך און סיי מיידעלעך, און מבצע פסח בכללותו.

כולל אויך דער ענין פון "קמחא דפסחא", פון "מעות חטים" (רמ"א או"ח ר"ס תכט. שו"ע אדה"ז שם ס"ה), אז עס זאל זיין די שמחה ניט נאר הוא ובני ביתו, נאר מיט אלע אידן, ביז אפילו "הגר אשר בקרבך" (ראה טז, יא. רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט סי"א) שנתגייר **כהלכה**, במילא איז ער "**בקרבך**".

וואס דאס איז אויך כולל און ס'איז פארבונדן און עס גייט צוזאמען מיט מבצע "אהבת ישראל", און מיט מבצע חינוך און מיט מבצע תורה און מיט מבצע תפילין, און מיט מבצע מזוזה, און מבצע פון צדקה, "בית מלא ספרים - יבנה וחכמי'",

און דער מבצע פון נרות שבת קודש, ובפרט נאך בנוגע צו "**שבת הגדול**", איז דאך די נרות אויך פון "שבת הגדול", ולאחרי זה די נרות פון ימי הפסח, וואס דאס קומט דאך צוזאמען מיט דער ברכה פון ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

און דער מבצע פון כשרות האכו"ש או דער מבצע פון טהרת המשפחה.

וואס זיי אלע ברייננגען די טהרה, "אשריכם (משנה סיום מס' יומא) ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם).

ז. ס'איז דא נאך א ענין אין י"א ניסן, וואס די ערשטע טעג פון ניסן זיינען דאך פארבונדן מיט די "נשיאים",

וואס דאס איז דער נשיא לבני אשר, וואס אין דערויף איז דאך דא שוין אפגעדרוקט דער ביזוו פון דעם טאטן (ירמי' יז, יג) וואס ער איז דארט מבאר בארוכה כמה פרטים בענין זה, וואס ס'איז שוין אויך (כאמור) אפגעדרוקט.

וואס איינע פון די נקודות דארטן, אז "אשר" איז דאך ווי ער זאגט אין חומש (ולצא ל, יג. וראה תקו"ז ת"ל (עד, ריש ע"ב). תו"א תולדות יח, סע"ב. שמות נג, ב) אז דאס איז ע"ש וואס "באשרי כי אשרוני בנות", דער ענין התענוג.

און דאס האט אויך א שייכות [כאטש ער דערמנאט דאס דארטן ניט], צום ענין פון חג הפסח, וואס דארט איז דא די גימטרי' פון תק"א, ווי ארפאגעבאכט אין סידור האריז"ל, און אויך ווי דער ביאור פון ר"ש אסטרופאלליער, ווי שוין אויך געדרוקט בכ"מ און אויך בכמה הגדות - אז מ'זאגט אויף דערויף דעם לשון "אשר", וואס דאס איז אויך מלשון "אשר", און דאס איז מבטל די תק"א, וואס דאס איז די גימטרי' פון די עשר ענינים בלתי רצויים, וואס "עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים" (אבות פ"ה מ"ד), אז ס'איז געווען דער "והבדיל" צווישן אידן און ניט אידן בענינים אלו, כמבואר אין די מפרשים פון מסכתא אבות.

עכ"פ בנוגע לענינגו - אז דאס איז דער ענין **התענוג**, וואס דער ענין התענוג איז דאס אויך פארבונדן מיט למעלה ממדוה"ג אין כחות האדם, וואס תענוג און רצון זיינען דאך פון די כחות מקיפים, און אין זיי גופא איז דאך דא די צוויי סברות, כמבואר בארוכה אין המשך פון ס"ו (סד"ה לך לך זאילך), און דערנאך איז די מסקנא אז תענוג איז דאס "אין למעלה מעונג", ווי דער לשון אין ספר יצירה (ס"ל פ"ב מ"ד).

וואס דאס איז דער כח הכי עליון אפילו אין כחות מקיפים.

דערפון אויך פארשטאנדיק, ווי דאס איז למעלה - בנוגע אויך צו פעולות האדם דא למטה.

און ווי מובן אויך אין פעולות פון "אדם העליון", ווי ער איז מבאר אין די כוונות פון תק"ש ע"פ הבעש"ט, ווי ער ברייננגט דארט אויך ארפא אז כל הענינים (הדברים) חוזרים לקדמותם (לעצמותם) און דערנאך ווערט דאס נמשך מלמעלמ"ט- הויבט ער דארטן אויך אן פון דעם ענין התענוג.

הנחה פרטית בלתי מוגה

און ... ווערט נמשך (כמדובר) ביז "אשר ברא אלקים לעשות", (בראשית ב, ג) וואס דער... איז דאך אויך ברי"ה פארבונדן מיט גשמיות העולם, און אין גשמיות העולם גו... - ווי דאס ווערט דערנאך נתגלה ווי דאס איז למעלה מעלה, ביז "וידע כל פעול ... תה פעלתו" (נוסח תפלת ר"ה).

וואס ...וי ווערט דאך אויך נתגלה אין עולם הזה התחתון, אין מין המדבר, ביז אין מין ...ר גופא - אין "אין תחתון למטה ממנו".

וואס ...ערפאר איז דאך אז די גמ' (גיטין נו, ב) ברייגנגט די ראי' אויף "שמועה ט... תדשן עצם" (משלי טו, ל) ברייגנט מען די ראי' פון אן איבנו יהודי, און אין ... יהודי גופא - אט דער וואס "הלבנון באדיר יפול" (ישעי' י, לד), בדוגמא ... ס'איז געווען אין בית ראשון, עד"ז אין בית שני, כמבואר אין דער סוגיא אי... ...טין.

און ... וואס האט דאס ביי אים גע'פועל'ט - דאס ניט נאר גע'פועל'ט אין סתם אן ענין ... - אין חלק הכי תחתון, אין דעם רגל, און אין רגל גופא - אין דעם ענין פון ... , און אין תחתיתו של עקב, וואס דאס איז דאך דער שיעור פון א "נעל" וואס ער ... מקיף זיין רובו פון דעם עקב - איז אט דארטן האט דאס גע'פועל'ט די הרחבה א... ...ם עצם פון דעם עקב, עד כדי כך - אז דאס האט אויך גע'פועל'ט בנוגע צו דעם ... ...ון אספליגוס'ן, וואס ער האט אים אנגעטאן אויף זיין רגל, און אויף חלק התחת... ...ברגל, עקב שברגל.

און ... ...פון ברייגנט מען א ראי' און א קשר והתייחסות,

ווי... ... אז מ'דארף האבן דעם בירור הניצוצות, ביז אז עס זאל קיין ענין ניט בלייבן א... ...גלות - איז דאך דערפון פארשטאנדיק אז דארטן דארף דערגרייכן דער תענוג הא... ... וואס ווערט פון אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו,

און ... אזוי ווערט דאס אויפגעטאן לפועל, ע"י מעשינו ועבודתינו אין עקבתא דמשיחא, ... אין עקבתא דמשיחא עצמם - אין חלק הכי תחתון ואחרון פון די עקבתא דמשיחא.

און ... ...פון קומט ארויס די הוראה, אז בשעת מ'האלט אין עקבתא דמשיחא, און מ'גיט א... ... אז ס'איז נאך פאר דעם "קץ שם לחושך", ס'איז "ולמש הושך", זאל מען ניט נתפע... ...ערן, און וויסן אז ס'איז דא דער ענין פון תענוג, וואס דאס איז אפגעגעבן ... ...וארן צו **יעדער** אידן, פונקט ווי **אלע** ענינים איז אפגעגעבן געווארן **צו א איד**...

און ... האט אים געגעבן דעם כח אז עס זאל זיין "ובחרת בחיים", ער זאל דאס אויסנוצן ... ...ף **ענינים של חיים**.

איז ... דעמאלט, ע"י **התענוג** שלו קען ער דערגרייכן ביז דעם "עקב" פון דעם רגל פון ... איבנו יהודי וואס מצד עצמו און בשעת ס'איז געווען א מצב **בלתי רצוי** - האט דאס ... ...ראכט צום **היפך** פון בנין הבית.

אז ... זאל זיין דער ענין פון בנין הבית, "את זה לעומת זה" (קהלת ז, יד) ואדרבה כ... ...ן האור מן החושך וכיתרון החכמה מן הסכלות", וואס מערער מ'זעט אין חושך אלץ ... ...רער הוכחה אז אזוי גרויס וועט זיין דער אור און די חכמה, ביז אור וחכמה האמ... ...ליים.

ביז ... ...י דאס מיינט בפשטות, אז מ'זאל לערנען תורה און מקיים זיין מצות, אנהויבנדי... פון ענינים שהזמן גרמא, מיט א תענוג **אמיתי** - וועט דאס דערגעמען ביז אין התחתו... שבתחתון שבעוה"ז התחתון אין תחתון למטה ממנו, אז דאס וועט ווערן

ברייטער דורך דעם תענוג פון א אידן וועט דאס ווערן ברייטער מיט א אידישער ברייטקייט.

און דאס וועט ווערן אין דעם אופן פון מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב", (ישעי' נב, ז) היפך פון די רגלים של לעו"ז, "מסו רגלין ברגלין" (ראה זח"ב רנח, א. וראה אוה"ת בשלח ע' תצז. וש"נ), ביז אין דעם עקב שברגל.

ובפשטות, און אויך די גאולה בפשטות - די גאולה האמיתית והשלימה, דורך דערויף וואס עס וועט זיין דער "רגלי מבשר טוב", אליהו הנביא ווי דערמאנט פריער.

און ער וועט דערמאנען און ארויסרופן און מגלה זיין בפועל אז "הנה זה בא" "קול מבשר מבשר ואומר הנה מלכך בא",מלכא משיחא, מיט ממה"מ הקב"ה בכבודו ובעצמו, און אין אן אופן פון "מיד".

"ושמחת עולם על ראשם" (ישעי' לה, י. נא, יא) ולמטה מעשרה טפחים, ומתוך אור וטוב, אין אן אופן פון "טוב מאד".

און גרייטן זיך צו "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם", דער אלף השביעי, "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (סוף מס' תמיד) וואס מעין זה איז דאך דער שנה השביעית שבת להוי', ומעין זה איז דאך דער ערב שבת וואס גרייט דאך צו "שבת בראשית" שבכל שבוע, ועד"ז, ועאכו"כ - צו א שבת וואס ווערט אנגערופן "שבת הגדול".

און טועם זיין "מכל תבשיל ותבשילי", ווי דער פס"ד אין שו"ע (ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. וש"נ) נאך מערב שבת, וואס דאס ווערט די הכנה קרובה און די כלי אויף האבן די אלע "תבשילים", "בשר ודגים וכל מטעמים" לפועל דא למטה.

ובעגלא דידן, ומתוך שמחה וטוב לבב.

צוה לנגן ניגון הכנה, ניגון אדה"ז (בבא הרביעית - פ"א), ניע זשוריצי כלאפצי.

כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן "צמאה לך נפשי גו'".

אח"כ אמר: די וואס דארפן מאכן א ברכה אחרונה - ווען זיכער מאכן א אחרונה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "והיא שעמדה", "על אחת כמה וכמה".

* * *

הנחה פרטית בלתי מוגה